

77. заседание

Срѣда, 8 априлѣ 1925 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ В. Вазовъ, въ 15 ч. 20 м.)

Председателствуващъ д-ръ В. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствували следнитѣ народни представители: Ангеловъ Иванъ, Ангеловъ Йорданъ, Балтовъ Никола, Баралиевъ Христо, Бояджиевъ Стефанъ, Братановъ Цочо, Бъжловъ Петъръ, Велиновъ Тончо, Георговъ Илия, Гоговъ Дѣлчо Тодоровъ, Горановъ Иванъ, Дамяновъ Владимиръ, Димитровъ Парашкевъ, Димитровъ Стойко, Димитровъ Тодоръ, Донсузовъ Михаилъ, Дончевъ Георги, Драгановъ Пянто, Думановъ Тончо, Желѣзковъ Петъръ, Ивановъ Пани, Кемилевъ Никола, Колевъ Михайлъ Моневъ, Косовски Георги, Кръстевъ Захари, Марковъ Михо, Марулевъ Йосифъ, Милановъ д-ръ Кънчо, Милковски Александъръ, Минковъ Атанасъ, Митовъ Димитъръ, Михайловъ Христо, Мончевъ Борисъ, Начевъ Владимиръ, Нейковъ Димитъръ, Нейчевъ Адамъ, п. Николовъ Маринъ, Парасковъ Василъ, Пастуховъ Кръстю, Петрини Николай, Петровицъ Петъръ, Петровъ Борисъ, Петровъ Иванъ, Поповъ Георги, Поповъ Проданъ, Пядаревъ Костадинъ, Руневски Иванъ, Славовъ Крумъ, Стефановъ Петъръ, Стойчевъ Пендю, Стоенчевъ Любомиръ, Табаковъ Димитъръ, Терзиевъ, Иванъ, Тодоровъ Илия, Хаджиевъ Никола, Черневъ Христо, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Чолаковъ Стефанъ, Яламовъ д-ръ Георги и Яневъ Димитъръ)

Ще пристѣпимъ къмъ заклеване на г. г. народнитѣ представители: Иванъ Илиевъ Стойчевъ, Ганчо Велевъ Пѣевъ, Христофоръ Сомовъ и Петко Караивановъ.

Обяждатъ се: Христофоръ Сомовъ отсъствува.

Председателствуващъ д-ръ В. Вазовъ: Моля ги да излъзатъ напредъ и положатъ установената клетва.

(Свещеникъ протоиерей Иванъ Писевъ подвежда подъ клетва народнитѣ представители: Иванъ Илиевъ Стойчевъ, Ганчо Велевъ Пѣевъ и Петко Караивановъ)

Г. г. народни представители! На 6 т. м. скоропостижно почина народниятъ представитель Стефанъ Христовъ Чакаръ. Въ неговото лице Народното събрание загуби единъ човѣкъ, единъ народенъ представитель, който се отличаваше съ своята вежливостъ и сериозно отношение къмъ общественитѣ и държавнитѣ работи. Миръ на праха му! Въчна му паметъ! Нека почетемъ паметта му съ ставане на крака. (Всички народни представители ставатъ на крака и произнасятъ: „Богъ да го проси“)

Разрешенъ е отпущъ на следнитѣ г. г. народни представители:

- На г. Генко Митовъ — 1 день;
- На г. Тодоръ Димитровъ — 1 день;
- На г. Христо Баралиевъ — 1 день;
- На г. Петъръ Стефановъ — 3 дни;
- На г. Георги Косовски — 3 дни;
- На г. Николай Савовъ — 1 день;
- На г. д-ръ Кънчо Милановъ — 2 дни;
- На г. Димитъръ Митовъ — 6 дни;
- На г. Михаилъ Донсузовъ — 1 день;
- На г. Атанасъ Минковъ — 2 дни;
- На г. Илия Георговъ — 3 дни;
- На г. Цочо Братановъ — 2 дни;
- На г. Димитъръ Мангъръ — 3 дни;
- На г. Георги Дончевъ — 1 день;
- На г. Адамъ Нейчевъ — 3 дни.

Следующитѣ г. г. народни представители искатъ отпущъ, но понеже сж имали повече отъ 20 дни отпущъ, ще трѣбва да питаемъ Събранието.

Г. Парашкевъ Димитровъ моли да му се разреши още 4 дни отпущъ по важни домашни причини. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. Юрданъ Ангеловъ моли да му се извинятъ отсъствията, направени на 24, 25, 26, 27, 30, 31 мартъ и 1 и 2 априлѣ т. г. Които сж съгласни да му се извинятъ тия отсъствия, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Съобщавамъ, че сж постѣпили:

Отъ народния представитель г. Тодоръ Кожухаровъ — проекторешение, подписано отъ нужното число народни представители, за отпуцане еднократна държавна помощ на родителитѣ на убития подпоручикъ отъ I софийска дружина Ковачевъ Петъръ Лазаровъ въ размѣръ на 80.000 л.;

Отъ министерството на войната — предложение за одобрение: 1) зачисляването на безплатна храна, къмъ частитѣ отъ Софийския гарнизонъ, пристигналитѣ 150 души делегати на конгреса на Общия съюзъ на инвалидитѣ, вдовицитѣ, сирацитѣ и родителитѣ на убититѣ отъ войнитѣ въ България, на 7, 8 и 9 септемврий 1924 г., и 2) зачисляването на безплатна храна, къмъ частитѣ отъ Софийския гарнизонъ, пристигналитѣ 60 души запасни офицери, делегати на конгреса на офицерското дружество „Инвалидъ“ на 29, 30 юний и 1 юлий 1924 г.

Отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда — проекторешение за отпуцане безплатно 15 тона I качество каменни вжглища отъ държавната мина „Бобовъ-долъ“ на Българското дружество „Червенъ кръсть“ — за нуждитѣ на питателния пунктъ за бѣжанцитѣ при гарата „Генералъ Тодоровъ“.

Отъ сѣшното министерство — проекторешение за отпуцане безплатно отъ държавната мина „Перникъ“ два вагона вжглища за отопление на бѣжанцитѣ отъ грѣцка Македония, настанени въ лагера при гара Свиленградъ.

Отъ Министерството на финанситѣ — законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за общинския налогъ.

Отъ Министерството на народното просвѣщение — законопроектъ за измѣнение и допълнение на чл. 2 отъ закона за сключване общински заемъ за училищни сгради отъ 11 априлѣ 1921 г.

Тия законопроекти и предложения ще ви се раздадатъ и ще обяждатъ поставени на дневенъ редъ.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за администрацията и полицията.

Понеже г. министърътъ на вътрешнитѣ работи отсъствува, ще пристѣпимъ къмъ втората точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за разрешаване кредити за м. априлѣ отъ финансовата 1925/1926 г.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта,

Докладчикъ Нимонъ Георгиевъ (д. сг.): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ измѣнението, прието на второ четене)

Председателствуващъ д-ръ В. Вазовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за разрешаване кредити за м. априлѣ отъ финансовата 1925/1926 година, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

(Вж. приложение № 39, Т. II)

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за бюджета на държавата за финансовата 1925/1926 г. — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представитель г. Георги Семерджиевъ.

Г. Семерджиев (д. ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросът за бюджета, безспорно, е тѣсно свързанъ и съ другъ единъ по-голямъ въпросъ — въпросътъ за общото финансово положение на страната. Ето защо, когато ще разглеждаме представения ни бюджетно-проектъ за идната финансова година, за да можемъ да съдимъ доколко той е по-добъръ отъ миналитѣ бюджети, доколко е изобщо добъръ, ще трѣбва да държимъ смѣтка за общото финансово положение, върху което той се гради.

Тукъ се лансира мисълта, че бюджетътъ не е една работа ковчегническа. Но азъ не знамъ защо се лансира думата „ковчегническа“. Не може да има спорт, че бюджетътъ не самъ е работа ковчегническа, но азъ бихъ казалъ, че той е и работа коморческа. Бюджетъ не значи една търговска равностѣтка, т. е. единъ балансъ на активъ и пасивъ. Равностѣтка — това е една констатация на единъ елементи, съществуващи и въ миналото, когато бюджетътъ е единъ планъ за действие въ бъдеще; той не констатира, а създава, изработва единъ планъ за управление, планъ на реализация. И отъ тази гледна точка ние сяко ще съдимъ за единъ бюджетъ дали той е лопъ или добъръ. Дори можемъ да отидемъ по-далеко, като кажемъ, че бюджетътъ — това е конкретизиране политиката на едно правителство или на партия, която управлява. Но ако поставимъ така въпросътъ, ние пакъ ще трѣбва да свържемъ бюджетно-проекта съ общото финансово положение, заради това, защото при едно трудно, тежко финансово положение не можемъ да прокараме една завършена програма, освенъ ако работимъ съ фантазии, а не съ реалисти.

Настоящиятъ бюджетно-проектъ, свързанъ въ общото финансово положение, дали е единъ плюсъ въ нашата бюджетна политика, или е единъ минусъ? Ето първиятъ въпросъ, на който азъ искамъ да обърна вашето внимание.

Почти всички преждеговоривши констатираха единъ фактъ, а именно, че разходътъ въ настоящия бюджетно-проектъ представлява едно увеличение спрямо миналогодишния бюджетъ. Действително, това е единъ фактъ. Миналогодишниятъ бюджетъ възлизаше на общата сума 6.818.000.000 л.: редовно гласувани 6.000.000.000 л. и допълнително гласувани свръхсмѣтни кредити по редовния бюджетъ още 218.000.000 л., така че всичко 6 милиарда 818 милиона лева. Бюджетно-проектътъ за идната година възлиза на една сума отъ 6 милиарда 840 милиона лева. Ако искаме да ги сравнимъ, безспорно, трѣбва да държимъ смѣтка за счетоводно отдѣленитѣ въ новия бюджетъ приходи и разходи по държавната мина „Перникъ“ — 329 милиона лева и по Държавната печатница — 43 милиона лева, или всичко 372 милиона лева. Ако държимъ смѣтка, за туй счетоводно отдѣление, действително, ще констатираме, че тазгодишниятъ бюджетъ има едно увеличение.

Но следъ тая голѣма констатация, която се предаде тукъ въ една форма достатъчно надута — единъ казаха 1 милиардъ, другъ казаха 1/2 милиардъ и тамъ спрѣха — мой дълъгъ е азъ да продължа сега, за да възба въ разглеждане на въпроса: туй увеличение, което е прокарано сега, дали е единъ плюсъ или е единъ минусъ на новия бюджетъ. Ако ние сведемъ бюджета, който ли е представенъ въ социалния видъ на миналогодишния бюджетъ, ние ще дойдемъ до констатацията, че той въ сжщностъ представлява едно намаление съ една сума около 200 милиона лева. Значи ако приемемъ сжщия му социаленъ видъ, новиятъ бюджетъ ще носи намаление съ 200 милиона лева.

Какво е увеличението въ новия бюджетъ? Г. г. народни представители! Не остава освенъ да вземемъ самия бюджетно-проектъ. Ако съберемъ представенитѣ разходи за всички министерства, ще получимъ сумата 6.272.000.000 л. Туй, което е въ повече отъ лани, то сж перата, които следватъ следъ това, именно разходи по увеличение чиновническитѣ заплати, перото за разходи по извънреднитѣ бюджети и разходи за културни мероприятия. Но главно перо, което увеличава сж разходитѣ за увеличаване на чиновническитѣ заплати.

Ето защо, за да се произнесемъ дали туй увеличение е желателно и трѣбва да остане, явява се голѣмиятъ въпросъ, по който азъ смѣтамъ, че трѣбва всички тукъ да бждемъ наоткрито: трѣбва ли, е ли единъ плюсъ къмъ настоящия бюджетъ да предвидимъ нови разходи за увеличаване чиновническитѣ заплати? Ако приемемъ, че не трѣбва; тогава, безспорно, туй увеличение трѣбва да падне и тогава ще имаме единъ бюджетъ спрямо лани, безспорно, съ намаление. Но, г. г. народни представители,

азъ смѣтамъ, че трѣбва да бждемъ последователни, защото е преди много, но едва преди два месеца, отъ тукъ (Сочи лѣвницата) — дото сега се казва, че бюджетнитѣ разходи надрастватъ естественитѣ граници — когато се повдигна въпросътъ за тринадесетата заплата, най-много казваха: „Дайте я, тѣ сж 224 милиона лева, дайте ги!“ а отсамъ пъкъ (Сочи дѣсницата) казваха: „Не, нѣма средства“. Обаче пое се ангажментъ да намѣримъ средства въ бъдещия бюджетъ и днесъ, когато се намиратъ двойно повече средства, 400 милиона лева, отъ тамъ (Сочи лѣвницата) казватъ: това е едно нарастване неестествено и ненормално, туй е единъ минусъ въ нашия бюджетно-проектъ. Повтарямъ ние трѣбва да бждемъ последователни, и днесъ, когато се предлага едно увеличение, ако го намѣримъ за добро, да го поддържаме и да бждемъ на открито по този голѣмъ въпросъ. Лично за мене, азъ смѣтамъ, че туй е единъ плюсъ къмъ настоящия бюджетно-проектъ, защото съ туй увеличение представениятъ бюджетъ добива една социална физиономия, по-завършена и по-добра. Ние всички съзнаваме, че дължимъ едно подобрене на материалното положение на държавния служител. Туй подобрене, което му даваме, може-би не е подобрене въ завършенъ видъ, по все пакъ то е едно подобрене — ние го дължимъ и ние го даваме. И по такъвъ начинъ, пакъ повтарямъ, бюджетно-проектътъ въ социалния си образъ е по-свършенъ.

Ние трѣбва да разглеждаме бюджетно-проекта — и той е по-важниятъ пунктъ, на който искамъ да се спра — главно въ неговия финансовъ аспектъ, доколко иде да подобри или да влоши нашето общо финансово положение.

Тукъ се изтъкна действително отъ преждеговорившитѣ, че нашитѣ редовни бюджети завършватъ сравнително добре, че те не отежаватъ общото финансово положение. Обаче касовиятъ балансъ на съкровището въ края на крайщата благодарение на тѣзи хронически дефицити отъ извънреднитѣ бюджети, отбелзва единъ минусъ, т. е. единъ касовъ пасивъ на съкровището. Това се изтъкна въ експозето на г. министра на финанситѣ, това се повтори и отъ другитѣ оратори. По този пунктъ поне има пълно единодушие и всички смѣтатъ, че тоя начинъ на процедуране, на отдѣляне двата бюджета довежда неминуемо, неизбежно къмъ хронически дефицити, които, безспорно, като такива сж единъ пасивъ, който отежнява нашето финансово положение.

Но това, което на мене ми обърна внимание, то е, че когато уважаемата опозиция констатира туй положение, че туй е едно финансово зло, едно бюджетно зло, ако мога да се изразя така, безъ да влизамъ въ преценка на въпроса дали е необходимо да правимъ извънредни разходи съ огледъ на нашия стопански инвентаръ, специално държавния — желѣзници и други — който е изхабенъ и трѣбва да се попълва, все пакъ азъ смѣтамъ, че туй, което се подчерта и отъ г. министра на финанситѣ, и отъ преждеговорившитѣ, трѣбва да се вземе предъ видъ поне когато градимъ бъдещия бюджетъ.

Туй, обаче, което тукъ ни изненада, то е, че когато въ настоящия бюджетно-проектъ ние туряме едно начало да излъземъ отъ тоя бюджетенъ *im passe*, никой не подчерта това добро начало, именно перото по пунктъ 20 въ закона за бюджета за новата финансова година. Има предвидено въ редовния бюджетъ едно перо отъ 110 милиона лева за покриване разходитѣ по извънредния бюджетъ на 1925/26 финансова година. Ето, вие виждате, какъ това е първата крачка да прехвърлимъ извънреднитѣ бюджети въ редовния бюджетъ, за да бждатъ покрити отъ действителни приходи. По такъвъ начинъ, съ туй перо ние ще намалимъ до минимумъ хроническитѣ дефицити отъ извънредния бюджетъ, а ако се проявява една по-голяма твърдостъ отъ г. министра на финанситѣ, азъ смѣтамъ, че ние ще можемъ съвършено да избегнемъ въ бъдеще всѣкакви дефицити по извънредния бюджетъ, затова защото законътъ за извънредния бюджетъ е ясенъ. Чл. 2 отъ него казва изрично, че не могатъ да бждатъ ангажирани разходи по извънредния бюджетъ освенъ тогава, когато има намѣрени вече приходи за сжщитѣ разходи.

Но, предъ видъ на това, че нуждитѣ по извънредния бюджетъ сж били винаги крепящи, много пъти тоя членъ не е спазванъ. Предъ видъ на тази наложителностъ се е прибѣгвало до разрешаването на кредити по извънреднитѣ бюджети, безъ да сж били намирани съответнитѣ приходи, а отъ тамъ вече се създава сигуренъ дефицитъ. Обаче съ това ново начало, което ние възприехме, като предвиждаме една сума отъ 110 милиона лева въ редовния

бюджетът, ние можем да набавимъ това, което е необходимо бързо да се набави, а за останалитѣ нужди можемъ да търсимъ извънредни приходи. Азъ порчуртавамъ това, нововъведено, защото то е именно плодъ на тази констатация за тия хронически дефицити отъ извънреднитѣ бюджети. Това е едно начало, което ако ние съумѣемъ да наложимъ и допълнимъ съ едно самоограничение въ разходитѣ, за които нѣма намѣрени извънредни приходи, ще можемъ за въ бъдеще да имаме единъ бюджетъ по-издържанъ въ финансово отношение.

Говорейки за бюджета като построение, азъ искамъ да подчертая и друго едно начало, което още не е прокарано въ него, но за което, безспорно е, съ този кредитъ отъ 110 милиона лева за извънредни нужди, ние вече отваряме пътя. Въпросътъ за създаването на единъ фондъ за амортизация на дълговетѣ на държавата къмъ Българската народна банка е въпросъ, който е поставилъ много пъти инцидентно и който, споредъ мене, е сериозенъ въпросъ и заслужава нашето внимание. Имаше разни концепции по въпроса. Азъ лично не поддържамъ да бѣде вписано едно отдѣлно приходно перо въ редовния бюджетъ, съ което да се аплимантира единъ фондъ за амортизация на дълговетѣ на държавата къмъ Българската народна банка. Азъ по-скоро бихъ предпочелъ пътя, по който вървятъ другитѣ държави, които достигнаха до едно пълно стабилизиране въ финансово отношение — на първо мѣсто пътя, по който върви Англия, която въ финанситѣ никога не прави експерименти. Англия, която се гордѣе съ своитѣ финансови традиции, традиции, следвани отъ всички правителства, включая и това на лабуриститѣ, на Макдоналда, има единъ фондъ за погасяване летицатѣ дългове, който се образува автоматически въ края на бюджетнитѣ упражнения отъ всички бюджетни излишци, отъ всичко това, което не е изразходвано по редовния бюджетъ. Ако ние съумѣемъ съ това перо, което вписахме за извънреднитѣ нужди на държавата, плюсъ намѣренитѣ извънредни приходи, да покрпемъ извънредния бюджетъ, ние ще имаме една сигурна сума минимумъ 300—500 милиона лева, която ще постѣпи въ фонда за амортизация дълга на държавата къмъ Българската народна банка, защото не е имало бюджетно упражнение досега въ България — поне опитътъ показва това — което да е минало безъ една икономия отъ 5—6% въ разходитѣ. Тѣй че, ако ние можемъ да се справимъ тая година съ извънредния бюджетъ по този начинъ, догодина ще можемъ да пристѣжамъ, и то по-сериозно, къмъ създаването на този фондъ за амортизация на държавнитѣ дългове.

По въпроса дали това е необходимо, безспорно, въ теорията има много схващания. Мнозина, които разсѣждаватъ чисто търговски, казватъ: „Каква смѣтка има държавата да погасява единъ дългъ тогава, когато за нея той е съвършено лекъ — държавата днесъ плаща за своитѣ дългове къмъ Народната банка лихва 1% — и особено тогава, когато тя изнемогва? Да погасяватъ това задължение е ли една политика разумна? Така комерчески поставенъ въпросътъ, безспорно е, че човѣкъ може да се замисли; обаче въпросътъ е по-скоро финансовъ, на държавни финансии, и азъ ще го разгледамъ именно отъ тая гледна точка. Изплащането дълга на държавата къмъ Народната банка е единъ въпросъ преди всичко за стабилизирането на Народната банка. А всѣки отъ васъ ще признае, че Народната банка е единъ институтъ, който у насъ може и трѣбва да играе една подходяща роля.

Днесъ, когато отъ всекъде се вика: „Защо Народната банка не кредитира нашата индустрия, нашата търговия“, забравя се, че въ сѣщностъ държавата е имобилизирала, омъртвила е почти всички средства на Народната банка въ дълговетѣ на държавата и по такъвъ начинъ тя не може да играе оная роля, която трѣбва да играе. Второ. Народната банка, когато надъ нея тежатъ тѣзи грамадни пасиви на съкровището, не може да има навѣтъ въ странство престижа на единъ кредитенъ институтъ отъ първа величина. Понеже е въпросътъ за това, което държавата е умъртвила отъ средствата на Народната банка, ще цитирамъ само цифритѣ, които имамъ за 14 мартъ 1925 г. На тая дата дългътъ на съкровището е 3.738.000.000 л., държавни дългове 738 милиона лева, съкровищни бонове 250 милиона лева, или всичко 4 милиарда и 726 милиона лева, при банкнотна емсия на сѣщата дата 4 милиарда 263 милиона лева; така че задълженията на държавното съкровище къмъ Банката сѣ по-големи, отколкото банкнотната емсия.

Явява се въпросъ: отде, отъ кой източникъ може да черпи Народната банка средства, за да кредитира нашата индустрия и търговия? Като прибавите къмъ тѣзи задължения гарантиранитѣ отъ държавата дългове и постоянитѣ тежести, които Парламентътъ товари на Банката съ редица закони, които ние гласуваме — съ които я задължаваме да дава кредити, и то повечето пъти дългосрочни, по за 20—30 години — вие ще видите къде се канализиратъ, къде отиватъ средствата на Банката. Затуй подчертавамъ: въпросътъ е сериозенъ и заслужава внимание.

Нѣма защо да цитирамъ туй, което става днесъ въ Франция, именно оставката на финансовия министъръ Клемантелъ. По въпроса, какъ ще могатъ да се увеличатъ средствата за кредитиране индустрията и търговията, дали чрезъ нова инфлация или чрезъ погасяване на държавния дългъ къмъ Банкъ де Франсъ чрезъ създаване на нови данѣни, създаде се въ Франция тая криза, която изглежда още не е разрешена.

Въ настоящия моментъ у насъ по въпроса за амортизирането на дълговетѣ на държавата къмъ Народната банка е направено нѣщо, макаръ не по наша инициатива. Има единъ фондъ, съ който се погасяватъ отчасти тия дългове, 2-та% отъ 3-тѣ% лихва, които държавата плаща на Народната банка за своя дългъ къмъ нея, се внасятъ ежегодно въ единъ специаленъ фондъ за амортизация на сѣщата дългъ. Този фондъ възлиза днесъ на 200 милиона лева. Тѣй че въ сѣщностъ дългътъ на държавното съкровище, като се приспаднатъ тѣзи 200 милиона лева за амортизация, се намалява на 4 милиарда и 500 милиона лева. Независимо отъ това, ежегодно се внасятъ сега по 50 милиона лева и за амортизиране на дълга по съкровищнитѣ бонове отъ 300 милиона лева. Но всичко това, пакъ повтарямъ, е много малко. И ние, ако искаме да следваме една политика на намаляване държавнитѣ дългове, както и за заздравяване на нашия пръвъ кредитенъ институтъ — Народната банка — ще трѣбва днесъ да подготвимъ пътя, щото поне въ идущата бюджетна година да наложимъ тази нова политика. И тогазъ, смѣтамъ, ние ще имаме вече бюджетъ въ една завършена форма.

Идвамъ до въпроса: дали новия бюджетъ ще подобри общо нашето финансово положение или ще го влоши? Това е въпросъ на цифри и предвиждания. Моето убеждение е, че ние ще можемъ да покрпемъ разходитѣ. Предвижданията по прихода, смѣтамъ, че сж горе-долу такива, каквито отговарятъ на самата действителност. За това можемъ да съдимъ отъ резултата, който имаме за изтеклата 1924/1925 г. За 1924/1925 г., при предвидени приходи 6 милиарда и 600 милиона лева, ние ще имаме постѣпления около 6 милиарда и 700 милиона лева. До края на м. февруарий ние имаме постѣпления на сума 6 милиарда лева; презъ м. мартъ се очаква да постѣпятъ около 700 милиона лева, тѣй че ще имаме завършена годината съ единъ приходъ — като не смѣтамъ другитѣ приходи които ще постѣпнатъ до края на м. май — отъ около 6 милиарда и 700 милиона лева. Ако вземемъ тази цифра за основа на предвижданията за бъдещата година, азъ мисля, че ние нѣмаме основание да бждемъ песимисти — цифрата 6 милиарда и 840 милиона лева ще можемъ да я получимъ.

Единъ отъ преждеговорившитѣ, като анализираше цифритѣ, изказа съмнение върху точността на предвижданията. Той лансира мисълта, че туй, което се е получило презъ м. м. януарий и февруарий т. г., е аномално и не можемъ да разчитаме, че ще се получи и идущата година. Азъ не зная, какви сж точно основанията на тази претенция, но смѣтамъ, че тя е погрѣшна. Това, което се е получило въ повече презъ м. м. януарий и февруарий, догодина ще бжде пакъ получено, защото това сж постѣпления по пера, които счетоводно постѣпватъ въ приходъ въ края на финансовата година. Така постѣпиха лани, така ще постѣпнатъ и идущата година. Това сж напр. печалби отъ Българската народна банка, прехвърлянията на разходитѣ за държавната кореспонденция и пр. Това сж пера, които счетоводно по необходимостъ минаватъ въ приходъ на бюджета въ края на годината. Смѣтамъ, че тази констатация е негочна.

Направи се и единъ другъ намекъ — че тази година ние можахме да покрпемъ разходитѣ, като се възползувахме отъ натрупанитѣ фискални резерви, отъ така нареченитѣ недобори отъ слети години. Намекваше се, че тѣзи фискални резерви се изчерпватъ, и понеже до година нѣма да ги има, не можемъ да разчитаме на едно приходно перо въ тоя размѣръ, въ какъвто го имаме тая година. Азъ смѣтамъ, че въ това отношение тоже сме пакъ предъ една

погрушна констатация. Азъ не намирамъ, че ние сме получили като недобори една голѣма сума. Презъ финансовата 1924/1925 г. отъ недобори сме получили 565 милиона лева. До 1 януарий 1925 г., безъ данъка върху общия доходъ, който още не е определенъ, отъ другитѣ данъци — поземеленъ налогъ, данъкъ върху сградитѣ, бегликъ, данъкъ върху печалбитѣ отъ войната — недоборитѣ за 1924/1925 г. възлизатъ на 262 милиона лева. Ако прибавимъ къмъ тѣхъ най-малко 300 милиона лева отъ данъка върху общия доходъ, ще получимъ 562 милиона лева недоборъ отъ финансовата 1924/1925 г., който остава да се събира презъ идущата финансова година. Значи въ същностъ ние като недоборъ презъ 1924/1925 г. не сме получили повече отъ онова, което остава като наследство за същото финансово упражненіе. Тѣй че резервътъ си остава пакъ резервъ. Събирането на прѣжитѣ данъци по-късно създава нагледъ една аномалия. Но тукъ имаме едно прехвърляне отъ година на година. За мене е фактъ, че ние не сме вземали като недоборъ повече, отколкото оставяме за бъдещитѣ бюджетни години. А общо взето цѣлия резервъ отъ недобори до 1 юний 1925 г. — безъ данъка върху общия доходъ за финансовата 1924/1925 г., който още не е определенъ — възлиза на 895 милиона лева. Така че тия опасения, че ние нѣма да получимъ това, на което разчитаме, смѣтамъ за неоснователни, имайки предъ видъ опита и даннитѣ, които имаме за миналогодишното бюджетно упражненіе.

Както изтъкнахъ въ повото бюджетно упражненіе съ предвижда единъ разходъ въ повече за удовлетворението на една социална нужда, а именно: увеличеніе заплатитѣ на чиновнитѣ. Но ние ще видимъ, че въ приходната частъ на бюджета не предвиждаме никаква нова тежестъ, не предвиждаме никакъ новъ данъкъ срещу той разходъ. Туй е характерно за приходната частъ на бюджета за идущата финансова година.

Тукъ нѣкои цитиратъ голѣмата цифра на разхода, и веднага бързатъ да кажатъ: „Готвятъ се нови товари, нови фискални тежести“. Новиятъ бюджетпроектъ, пакъ подчертавамъ, не предвижда никакво увеличеніе на никакъвъ данъкъ, на никаква такса. Туй, което предвиждаме въ повече — това сж 470 милиона лева, които очакваме да получимъ отъ естествения приръстъ. За да можемъ да сложимъ дали този естественъ приръстъ ще се яви въ тая цифра или не, пакъ ще трѣбва да се обърнемъ къмъ опита отъ миналото.

Въ финансовата 1924/1925 г. ние можахме да реализираме сирѣмо 1923/1924 г. въ повече около 1 милиардъ и 200 милиона лева, отъ които около половината, ако не повече, сж отъ данъци — гербовъ налогъ, акцизъ и др. — а другото се дължи на естествения приръстъ. Тѣй че миналогодишниятъ естественъ приръстъ е 600 милиона лева. Презъ идущата финансова година, като приръстъ, смѣтамъ, ще бъдатъ осъществени 400 милиона лева. Така че безъ да прибавяме до никакви нови данъци, ние ще можемъ да посрещнемъ нуждитѣ на новия бюджетъ.

Дори нѣщо повече: предвидени сж облекчения въ акциза на растителни масла, въ размѣра на пененти и пр. Въ новия бюджетъ държавата се лишава отъ нѣкои по-дребни приходни източници, като ги прехвърля къмъ общинитѣ, където ние смѣтаме, че ще могатъ да се развиятъ по-добре и ще дадатъ по-добри резултати. Това сж: акцизътъ отъ входнитѣ билети на кинематографитѣ, данъкътъ върху автомобилитѣ, данъкътъ върху петрола.

Една отъ данъчните реформи, която се въвежда съ новия бюджетъ, това е замѣняването на акциза върху виното и върху материалитѣ, отъ които се вари ракия, съ допълнителенъ поземеленъ налогъ. Това съвсемъ не е едно увеличеніе на тежестта, а напротивъ прави се съ целъ да се намалатъ формалноститѣ, които сж свързани съ събиране на този налогъ. Доколко се постига тая целъ — това е другъ въпросъ, който безспорно ще бъде обектъ на последствие, когато законопроектътъ ще бъде сложенъ предъ насъ на разглеждане. Тогазъ ще обектимъ и размѣра.

Моето мнение е, че новиятъ бюджетпроектъ не ще влоши съ нищо положението на нашитѣ държавни финансии. Напротивъ, въ него лѣгатъ нѣкои добри начала, които ако бъдатъ прокарани съ упоритостъ до край, ще внесатъ голѣми подобрения.

Идвамъ до другъ единъ голѣмъ въпросъ, по който не съмъ така оптимистъ и по-който смѣтамъ, че трѣбва да бъдемъ малко повече загрижени. Това е въпросътъ за общото финансово положение на страната. Държавниятъ бюджетъ е годишенъ. Той не може нито да подобри

съ единъ замахъ, нито може да влоши съ единъ замахъ финансовото положение на страната.

Общото финансово положение на държавата вдѣхва известна загриженостъ, която трѣбва да ни накара да погледнемъ малко по-сериозно върху всичкитѣ въпроси свързани съ него, и тамъ именно да насочимъ нашето внимание.

Ще почна съ пасива на съкровището.

Първо ние имаме да се справимъ съ икономически дългове — това сж старитѣ заеми. Старитѣ седемъ заема, заедно съ заема-авансъ отъ Banque de Paris et des Pays Bas, възлизатъ на 612 милиона французки франка. Дълговетѣ къмъ Disconto Gesellschaft, които сж висящи, не ги поставямъ въ смѣтката, понеже смѣтамъ, че въпроса за тѣхъ ще бъде разрешенъ по единъ задоволителенъ за насъ начинъ. Презъ 1920 г. съ французкитѣ портъбори на четири, къмъ които презъ месецъ мартъ 1921 г. се присъединиха и английскитѣ, бѣше постигнато споразумѣние за изплащане, което обаче бѣше въ сила до 1 априлъ 1924 г. Следъ това въпросътъ остана висящъ и днесъ уреждаме тия задължения, като плащаме 36 стотинки златни срѣдно срещу единъ французки франкъ. Туй, което задава загриженостъ, е, че въпросътъ си остава все още висящъ. И ако днесъ имаме едно положение малко по-благоприятно, благоприятно на туй че французкиятъ франкъ е въ едно още нестабилно положение, ние не знаемъ утрешния денъ въобще какво може да ни донесе. Ако очакваме времето да ни донесе разрешение на въпроса, безспорно, можемъ да бъдемъ оптимисти, но азъ смѣтамъ, че тая помощъ винаги идва късно. Този, който чака времето да му помогне, въ края на крайщата ще констатира, че тая помощъ идва късно. Въпросътъ, споредъ мене, е сериозенъ и се налага да се потърси едно по-бързо и благоприятно разрешение.

Следъ това идватъ другитѣ голѣми задължения — дълговетѣ на „мира“ — които сж единъ чистъ пасивъ, защото излизатъ отъ насъ, безъ да бъдатъ съ нѣщо компенсирани. Докато изброенитѣ досега дългове, икономическитѣ, иматъ поне като равностойностъ известни блага въ страната, защото сж правени главно съ целъ да се прокаратъ известни стопански инициативи — желѣзници, пристанища и т. н., значи не сж единъ чистъ пасивъ за нашето национално стопанство — дълговетѣ на „мира“, отъ стопанско гледище, сж единъ чистъ пасивъ, защото срещу тѣхъ ние нѣмаме никаква равностойностъ.

Тѣзи дългове сж два вида: единтѣ сж явни, другитѣ скрити. Къмъ явнитѣ дългове на първо мѣсто поставямъ тѣй наречения репарационенъ дългъ на България къмъ победителитѣ. Съгласно постигнатото споразумѣние, първата серия, буква а отъ този дългъ възлиза на 550 милиона златни франка. По него се предвиждатъ изплащания съгласно една таблица, споредъ която тежестта се постоянно засилва. Днесъ плащаме една рата сравнително сносна, обаче всѣка година тази рата се автоматически засилва и не следъ много ние ще бъдемъ поставени, безспорно, въ едно тежко положение.

Искамъ да обърна вниманието ви и на друго. Докато този дългъ го знаехме 550 милиона, днесъ го намирамъ 584 милиона златни франка — той автоматически расте. Ние плащаме ратитѣ, ние се оплакваме отъ тежеститѣ и вмѣсто да намаляваме дълга, той расте. Това се обяснява съ процентътъ на лихвата, 5%, която годишно прави около 25 милиона, съ каквато сума, следователно, ежегодно се увеличава дълга, а ние плащаме погашенію 7 милиона. Значи, въпреки тѣзи плащания, които правимъ, ние констатираме дълга увеличенъ; до година той ще бъде кръгло 600 милиона златни франка.

Къмъ този дългъ трѣбва да прибавимъ тоже дълга ни къмъ Сърбия за реквизициитѣ и предстоиящия ни дългъ къмъ Ромѣния и Англия по вдигане сѣвекствѣта върху имотитѣ на българскитѣ подданици въ тия държави. Трѣбва да прибавимъ сжщо дълговетѣ по разнитѣ арбитражи, които се снитъ ежегодно. Ще трѣбва да се прибави сжщо и отоманскитѣ дългъ, който по своятѣ размѣри далечъ не компенсира това, което сме получили като равностойностъ. И тукъ констатираме сжщото, че ние сме въ едно положение, при което тѣзи нови задължения автоматически, постоянно растатъ и лѣгатъ въ тежестъ на нашитѣ държавни финансии.

Дългътъ ни по силата на Ньойския договоръ за миръ ще възлѣзе общо — това е нѣщо много за нашитѣ държавни финансии — на 800 милиона златни франка, или около 20 милиарда книжни лева. Това е единъ новъ пасивъ, който лѣга върху нашитѣ финансии. Безспорно е, че и други държави понасятъ тежки дългове. Цигара се Франция, която при единъ бюджетъ отъ 34 милиарда франка

плаща дълг, лихви и погашения около 19 милиарда франка. Обаче тъзи плащания стават пакъ въ Франция; тѣ не сѣ единъ пасивъ за нейното стопанство. У насъ обаче е тъмно обратното — всичко това излиза навън, то е за винаги загубено, и подъ никакви форми нѣма вече да влѣзе въ България. И тамъ е голѣмата разлика въ тежестта, която имаме ние, и тежестта, която иматъ другитѣ държави.

Покрай този явенъ дългъ на „мира“ ние имаме и скрити репарации, ако мога така да кажа. Това, което плащаме ние по силата на договора за миръ за наемната войска, за насъ е една финансова тежестъ; тя не ползува противника, обаче насъ ощетява. Ние вмѣкваме въ нашия бюджетъ единъ разходъ въ повечето отъ около 400—450 милиона лева за издръжка на наемната войска. Това е пакъ едно перо на пасивъ въ повече.

Какъ този пасивъ отъ стари дългове и дългове на „мира“, ще трѣбва да прибавимъ — за да имаме една представа за това, което лѣга върху нашитѣ държавни финансии — и вътрешния дългъ, който държавата има къмъ Българската народна банка. Въ края на декемврий 1924 г. държавата има 246 милиона лева консолидиранъ вътрешенъ дългъ и 4.614.000.000 л. неконсолидиранъ, летящъ дългъ, или всички консолидиранъ и неконсолидиранъ дългъ 4.860.000.000 л. И това е тоже единъ новъ товаръ, резултатъ на войната.

Независимо отъ тѣзи нови задължения, които тежатъ върху нашитѣ финансии, искамъ да отбележа и второ едно характерно положение, което трѣбва, безспорно, да се има предъ видъ. То е, че всички тѣзи дългове, всички тѣзи пасиви, сѣ въ единъ процесъ на постоянно нарастване.

Има и други пасиви, пасиви отъ бюджетни пера, било по извънреднитѣ бюджети, било поради други гѣбонъ държавни нужди, които налагатъ нови разходи. Следъ войната ние имаме разходи за пенсии, имаме разходи за редъ социални мѣроприятия, които се наложиха, за социални застраховки подъ всичкитѣ имъ форми — застраховка на добитѣтъ, противъ градобитица — имаме голѣмия въпросъ, още неразрешенъ, за чиновническитѣ заплати, има да се удовлетворяватъ маса нужди на нашитѣ национални стопанства; грамадниятъ инвентаръ въ нашитѣ желѣзници и миии трѣбва да се попълни и поправи. А всичко това погъща средства. Явно е, че нуждитѣ отъ средства, вмѣсто да намаляватъ, постоянно растатъ, и тамъ именно е трагизмътъ въ нашитѣ финансии — пасивитѣ по необходимостъ растѣтъ. А това поражда загрижеността и налага да се погледне на въпроситѣ сѣ една сериозностъ и да се потърси изходътъ.

Сега ще се спра на актива. Когато заедно съ пасивитѣ растатъ и активитѣ, безспорно, не можемъ да блдемъ ни най-малко загрижени. Но такова ли е положението у насъ — ето въпросътъ!

Нашиятъ активъ е, отъ една страна, националното ни богатство, а отъ друга — националниятъ ни доходъ.

По въпроса за националното стопанство уважаемата опозиция изказа две мнения. Доколкото си спомнямъ единъ отъ ораторитѣ бѣше загриженъ; той констатира единъ стопански балансъ сѣ дефицитъ; позова се на известни странични данни. Другъ отъ ораторитѣ бѣше голѣмъ оптимистъ; той говори за тая невидима рѣка въ България, която е гаранцията, че ние отиваме бавно, но сигурно къмъ едно по-добро бъдеще; говори за енергията за работа и засилването на производството; ако се не лѣжа, той се позова на даннитѣ за нашитѣ желѣзници — на превода.

Азъ съмъ по-скоро съгласенъ съ втория ораторъ. Действително фактъ е, че днесъ за днесъ, при всичкитѣ лоши условия, които има въ България, у насъ има една упорита воля за работа, за произвеждане, за създаване. Това е единъ фактъ, който заслужава да бѣде подчертанъ, защото той рисува българина като упоритъ и сѣ жетането за едно по-добро бъдеще. Обаче, въпреки това ние още не сме създали онова, което бѣ унищожено; нашиятъ националенъ активъ още не е напълно възстановенъ; въпреки грамадниятъ усилия, които имагъ резултатъ, ние не сме още достигнали материалното състояние, което имаме по-рано. За да ви докажа, че днесъ ние сме по-бедни отъ преди войната, нѣма нужда да правя подробни изчисления, които биха могли да се направятъ. Днесъ за днесъ ние имаме националенъ доходъ около 25—30 милиарда лева книжни, когато преди войната имаме около единъ и половина милиарда лева. Тѣй че, като държимъ сметка за обезценението на лева, ние днесъ далечъ още не сме достигнали нашия общъ националенъ доходъ въ старитѣ му размѣри.

Но за да ви докажа, че ние днесъ сме по-бедни отколкото преди войната, безъ да правя изчисления, азъ ще се

позова само на даннитѣ за нашата вносна търговия. Следъ войната общиятъ манталитетъ който царува не само у насъ, а и въ цѣлия свѣтъ, е: по-малко да се произвежда, и повече да се консумира, чувството на спестяване е намаляло както у насъ, така и въ цѣлия свѣтъ. Това е обща констатация. Фактъ е обаче, че днесъ въ страната се консумира много по-малко, отколкото се консумираше преди войната. При днешния манталитетъ, при тази по-малка свитостъ; щомъ се консумира по малко, очевидно е, това става вече по простата причина, че днесъ хората сѣ по-бедни, че днесъ въ България има едно обедняване въ сравнение съ положението преди войната.

Вземамъ цифритѣ за нашата вносна търговия, като имамъ предъ видъ също и онова, което нашето вътрешно производство може да даде, да допълни. Ако разгледаме само нѣколко пера, ние ще констатираме, че далечъ не сме стигнали да консумираме туй, което сме консумирали по-рано. Напр., да вземемъ текстилитѣ издѣлїи: въ 1912 г. сме внесли 20 хиляди килограма — вземамъ килограма като единица по-постоянна, понеже стойността се измѣнява; въ 1914 г. — 19 хиляди килограма; въ 1921 г. — 11 хиляди килограма; въ 1924 г. — 14 хиляди килограма, почти половината отъ това, което сме внасяли преди войнитѣ. Същото може да се каже и за другитѣ артикули, които внасяме отъ вънъ. Това говори, че действително у насъ има едно сравнително обедняване.

Какво е днесъ положението на нашия националенъ приходъ? За да се отговори на този въпросъ, безспорно, ще трѣбва да вземемъ отдѣлнитѣ елементи.

Въ 1911 г. територията ни е била 96 хиляди кв. клм. — днесъ е 103 хиляди кв. клм.; значи, увеличена е. Обаче всѣки знае, че макаръ днесъ територията на България да е по-голѣма, по качество, сѣ огледъ на националния доходъ, тя е по-лоша; тая територия, която имаме въ повече, далечъ не ни компенсира по отношение качеството на загубеното.

По население тоже видимо сме по-добре, имаме едно увеличение: въ 1911 г. имаме 4.333.000 жители, а днесъ имаме около 5 милиона жители. Казвамъ, че въ това отношение сме видимо по-добре, защото този прирѣстъ не се дължи на едно подобро материално положение — сѣ каквото нормално се обуслави едно увеличение на населението — а това е едно изкуствено увеличение; по-скоро това е една тежестъ, наложена отъ договора за миръ; то е следствие прииждането на оиѣзи нещастници, изгонени отъ Тракия, Македония и Добруджа, които въ сжщностъ сѣ една тежестъ за нашитѣ финансии.

Въ нашето стопанство първо мѣсто заема земледѣлието. Ние бѣхме и си оставаме страна земледѣлска. Нашиятъ главенъ националенъ доходъ е доходътъ отъ земледѣлието. Но ще трѣбва тукъ именно да подчертая пакъ туй, което казахъ и по-рано. Ние констатираме грамадниятъ усилия на българина сѣ своята упоритостъ въ тази стопанска областъ да надсмогне и да излѣзе отъ тежкото положение. Резултати има, но тѣ далечъ още не сѣ задовелителни, предъ видъ на голѣмитѣ спѣнки, които срѣщаме. Ние констатираме едно намаление на засѣтата площъ сѣ зърнени храни. На пръвъ погледъ туй може да бѣде единъ пасивъ въ работоспособността на нашия производител, но ако внимаемъ въ сжщностъ, ще видимъ, че това е единъ голѣмъ активъ. Новата конфигурация на България следъ Ньойския договоръ включи въ себе си неразработени земи, а ни се отнѣха Добруджа и Тракия. Тѣй че по качество ние имаме вече съвсемъ друга земя, и нашиятъ българинъ трѣбваше сѣ тази именно необработена земя да се бори. Въпреки това, сѣ своитѣ грамадни усилия и напрежения, той можа, следъ като напусна равнитѣ полета, да се справи въ скоро време сѣ необработенитѣ земи, които трѣбваше да разорава и обработва.

Ако въ 1912 г. ние имаме засѣта площъ сѣ зърнени храни 2½ милиона хектара, въ 1921 г. 2.127.000 хектара, а въ 1924 г. 2.227.000 хектара — виждаме бавенъ, но сигуренъ единъ прогресъ; или въ проценти: въ 1912 г. отъ цѣлата територия, 10.000.000 хектара, засѣти сѣ зърнени храни 26%, въ 1921 г. — 20%, въ 1924 г. — 21%. Ето, виждате да се проявява пакъ тази упоритостъ на българина да надсмогне и да постигне по-добъръ резултатъ. Слѣщата тенденция се забелезва и въ износа на зърненитѣ храни. Стойността на изпесенитѣ зърнени храни въ 1912 г. се равнява на 61% отъ стойността на цѣлия износъ; презъ 1919 г. — 21%, презъ 1921 г. — 33%. Виждате, че ние постепенно излизаме отъ голѣмата криза.

Но туй, което менъ ми е драго да констатирамъ, то е, че нашиятъ българинъ не само се проявява като упоритъ ра-

ботникъ, който иска чрез своя трудъ да набави туй, което загуби, но той проявява и известна практичностъ. У насъ постепенно почна замѣняванетоъ въ земледѣлнето на старитѣ култури съ по-ценни култури като тютюнъ, захарно свекло, слънчогледъ, сусамъ, конопъ памукъ, макъ, ленъ и пр.

Идвамъ до нашата индустрия. За нашата индустрия съществуватъ различни мнения, повече или по-малко обосновани. Но въ всѣки случай, въпреки голѣмитѣ трудности, които тя среща, вследствие липсата на оборотенъ капиталъ и данъчните тежести, трѣбва да констатираме, че и тукъ съществува една воля за надсмогване.

Ако въ 1900 г. ние сме имали 103 индустриални заведения, въ 1911 г. имаме 345, а въ 1922 г. вече 1541. Въ 1911 г. имаме 15.000, заети въ индустрията, а въ 1922 г. — 55.000. Нѣма да се спирамъ върху нарастването на механическите сили и другитѣ материали. Идвамъ до индустриалното производство. Презъ 1911 г. имаме годишно производство за 122 милиона лева въ нашитѣ индустриални заведения; презъ 1922 г. — 4.507.000.000 л. И тукъ ние виждаме единъ магаръ и бавенъ, но сигуренъ успѣхъ въ нашата индустрия. Това сж данни за 1922 г.

Ако искаме да знаемъ какво е положението следъ това, нѣмаме конкретни данни, обаче, отъ това, което се изнася отъ хора по-компетентни, хора, които живѣятъ заедно съ нашата индустрия, именно отъ търговските камари, ние можемъ да бъдемъ въ това отношение оптимисти по отношение голѣмитѣ усилия, които се правятъ. Азъ имамъ отчетъ на Русенската търговска камара — сжщата, която цитирахъ тукъ въ другъ смисълъ. Въ този отчетъ се констатира буквално следното: „Презъ 1924 г. нашата индустрия бѣше поставена въ известни случаи при по-добри условия за развитие, отколкото при предидущитѣ години“. Тамъ тоже констатираме тѣзи данъчни тежести, високи проценти на лихви, обаче на края констатираме, че индустрията е въ по-добро положение, отколкото бѣше по-рано. Това тѣ го обясняватъ съ факта, че днесъ нашата индустрия оперира при единъ стабиленъ левъ, а това е една констатация, която, безспорно, ние трѣбва да подчертаемъ.

Търговията и индустрията съ стабиленъ левъ се поставиха въ едно положение много по-изгодно за тѣхъ, така че, когато тѣ сравняватъ данъчните тежести, които иматъ, и кризата отъ оборотенъ капиталъ, тѣ пакъ констатираме, че всичко туй се компенсира съ изгодитѣ отъ стабиленъ левъ за въ индустрията и търговията. На края заключавамъ и тукъ, че българинътъ прояви една упоритостъ да може да надсмогне всички трудности и усилията дадохъ резултатъ.

Азъ съмъ загриженъ отъ факта, че този напредѣкъ не отива успоредно съ прогреса на пасива. Ако нашитѣ активъ расте въ аритметическа прогресия, то пасивътъ расте въ геометрическа прогресия. И тамъ е именно трагизмътъ на нашето финансово положение. Тукъ именно ние трѣбва да насочимъ нашето внимание: какъ можемъ да намираме едно подобно положение. И въ тази действителностъ ние сме принудени днесъ да правимъ нашитѣ бюджети и затуй въ тѣхъ има винаги този отенѣкъ на трагизмъ. Затуй, когато ще анализираме нашия бюджетъ въ неговата разходна частъ, ние ще констатираме, че се правятъ грамадни жертви, които лѣгатъ главно върху персоналитѣ разходи, защото материалнитѣ разходи следватъ общия индексъ на поскупването. Когато отидемъ къмъ приходитѣ, пакъ констатираме тѣзи грамадни жертви, които правимъ, за да можемъ да балансираме нашия бюджетъ. Това сж данъчните тежести.

При това положение ние можемъ да балансираме нашия бюджетъ само съ жертви. Този, който ги понася, безспорно, осжда този, който ги налага. И не единъ пътъ, дори и самата оппозиция подчерта, че ние налагаме грамадни данъчни тежести, че този баластъ е вече грамаденъ и че трѣбва да почнемъ да го намаляваме. Безспорно е, когато човекъ нѣма отговорността на управлението той може да бѣде по-великодушенъ, той може да бѣде милостивъ и да намалява, но тогава, когато има голѣмата отговорностъ да управлява съ огледъ да се подобрява положението, тогава си измѣня самото разбиране. И азъ смѣтамъ, че тѣзи жертви, които се даватъ днесъ отъ данъкоплатцитѣ и отъ всички, сж жертви не изплатни, а жертви, които дадохъ и ще дадатъ своитѣ резултати.

Първиятъ резултатъ това е именно стабилизирането на лева. Безъ тѣзи жертви ние нѣмахме да имаме днесъ левътъ стабилизиранъ. Ако днесъ ние сме безъ стабилизиранъ левъ, всѣки може да си представи какво щѣше бѣде нашето положение и за индустрията, и за търговията и за частния животъ, а особено за нашитѣ държавни чиновници. Защото, за да можемъ да покриемъ иначе нашитѣ раз-

ходи, оставаше само единъ пътъ: то е инфлацията, да печатимъ и пускаме нови банкноти, най-лесниятъ пътъ, по който вървѣха презъ войната и следъ нея. А инфлацията, печатането на нови банкноти — позволете ми да повтори единъ терминъ, който чухъ отъ нашитѣ другари отъ лѣвницата — е най-тежкия данѣкъ въ една държава. Той е невидимъ нагледъ, но по-тежъкъ данѣкъ отъ него нѣма. Вземете времето презъ войната, когато се практикуваха инфлацията. Азъ се питамъ, бѣше ли това умна политика? Въмѣсто да се увеличатъ данѣцитѣ, които можеше да се понесатъ, напр. презъ 1917/1918 г., когато имаше пари, ние прибегнахме къмъ инфлацията, или, както се казва, къмъ финансовия емпиризъмъ, къмъ по-малко съпротивление. Ако въ онзи моментъ ние прибѣгвахме къмъ данѣцитѣ, колкото и да бѣха тежки, щѣха да бждатъ много по-лесни, отколкото тѣзи, които платихме съ обезценяването на лева. Защото съ обезценяването на лева този, който имаше състояние 30, загуби 20, а заина само 1. Ето къде е голѣмитѣ данѣкъ. И понеже този данѣкъ обхваща само дадена категория хора, които имаха вѣра къмъ държавата, имаха нейнитѣ банкноти, този данѣкъ е не само грамаденъ, но и несправедливъ. Той лѣгна и върху нашето държавно чиновничество и пенсионеритѣ. Затова, като имаме предъ видъ какво може да бѣде ако ние, действително, вмѣсто да покриемъ нашитѣ разходи, прибѣгнемъ къмъ банкнотитѣ, азъ намирамъ, че наложенитѣ жертви сж напълно оправдани.

И когато търсимъ причинитѣ за новия бунтарски манталитетъ въ страната следъ войната, поне въ известни срѣди, азъ тукъ бихъ го потърсилъ. Съ обезценяването на лева ние създадохме едно депласиране на състоянието на хората: хора, които по-рано минаваха за хора съ едно консолидирано, стабилизирано състояние, се видѣха само въ една-две години безъ всѣкакви средства, съвършено несигурни за утрешния день. Когато се говори за нови богаташи, азъ по-скоро бихъ говорилъ за новитѣ бедни, т. е. за семейства, които преди войната бѣха съ консолидарно положение, а сега не, които сж много повече, защото нови богаташи има малко, обаче новитѣ бедни сж много. Вземете дори чиновничеството, вземете редъ хора отъ други съсловия, които минаваха за хора съ стабилно положение; днесъ тѣ станаха несигурни за утрешния день, и този нарушенъ материаленъ екилибъръ създаде у насъ единъ нарушенъ мораленъ екилибъръ. И отъ тамъ този духъ на бунтарство и недоволство въ много хора и срѣди. Затуй, повтарямъ, когато ние спрѣхме падаето на лева, туй е вече една голѣма заслуга, която трѣбва да подчертая. И тия жертви, които ние даваме, азъ ги оправдавамъ съ постигнатия резултатъ, магаръ да сж жертви голѣми и жестоки.

Понеже засегнахъ тукъ лева, позволете ми да се спра на изгледитѣ за неговото бъдаще. Мнозина често спекулиратъ и съ тоя въпросъ, като казватъ: „Той е стабилизиранъ, обаче, утрешниятъ день какъвъ ще бѣде, никои не знае“. Подчертавамъ, че какъвъ ще бѣде левътъ, това зависи отъ насъ. Ние трѣбва на всѣка цена да запазимъ неговия стабилитетъ. Ако сж нужни нови жертви за това, ще трѣбва да ги дадемъ. Тѣ ще бждатъ по-малко, отколкото тия, които биха последвали, ако имаме единъ крахъ на лева. Затова не трѣбва да се прибѣгва къмъ инфлация. Смѣтамъ, че отдавна е време да се тури барьера на инфлацията въ всичкитѣ ѝ форми — инфлация на книжни пари, инфлация на кредити.

К. Бозвелиевъ (с. д.): Тамъ не можемъ да се мѣсимъ, защото ни сж вързани рѣцетѣ.

Г. Семерджиевъ (д. сг.): Когато искаме разходи, ще трѣбва предварително да намираме приходи, г. Бозвелиевъ.

По въпроса, който често се лансира у насъ — дали не е моментъ да се замислимъ, следъ тая стабилизация на лева, да премиснемъ къмъ златния еталонъ или къмъ девалоризация? Азъ смѣтамъ, че е много рано и не можемъ да приказваме по това, защото има единъ етапъ предварителенъ и то единъ етапъ необходимъ — то е стабилизацията. Когато изживѣемъ тоя етапъ, когато туримъ здрави основи, върху тѣхъ можемъ за въ бъдаще да градимъ съ сигурностъ и едното, и другото, но за днесъ ние имаме само туй правило: „Ни инфлация, ни дефлация, а само стабилизация“.

Понеже се явява въпросъ, дали ние можемъ да запазимъ или не лева, позволете ми да ви посоча нѣколко цифри, които имамъ относно нуждитѣ, които имаме общо отъ чужда валута, и поскупленията, които има отъ такава. Отъ тамъ ще се види дали ще можемъ да се справимъ съ търсенето на чужда валута.

Отъ даннитъ на Народната банка се вижда, че презъ изтеклата година ние имаме плащания въ чужда валута общо около 6 милиарда и 900 милиона — тукъ влизатъ държавни платежи, разходи по легации, разходи за студенти въ странство, заеми на частни лица, погашения, както и платежитъ по нашата вносна търговия — една цифра доста внушителна. Обаче за сѣщия периодъ време ние имаме постъпления въ чужда валута — азъ имамъ данни до началото на м. декемврий — 6 милиарда и 600 милиона. Тия редовни частни и държавни нужди отъ чужда валута можемъ да ги покривемъ, а не виждамъ и за следната година нѣкаква спѣшка или нѣкаква икономическа пречка, за да можемъ пакъ да посрещнемъ тия нужди. Така че въ това отношение ние можемъ да бъдемъ оптимисти.

Относно държавнитъ дългове, които сѣ тоже единъ елементъ за нашата валутна политика, тя да бжде оздравена или не, ако направимъ една по-подробна смѣтка, ще видимъ, че причини да бъдемъ песимисти тоже нѣма. Ако вземемъ дълговетъ на 31 май 1923 г., както сѣ показани въ баланса, ако прибавимъ къмъ тѣхъ перото на Райхс-банкъ отъ 424 милиона лева, което счетоводно минава чакъ въ края на годината въ смѣтководството като дългъ на държавата, а въ сѣщностъ то е презъ цѣлата година, ако прибавимъ също сумата отъ 300 милиона лева, сконтирани държавни бонове, които сѣ сконтирали тоже къмъ първото полугодие, а счетоводно се минаватъ къмъ края на годината, ще получимъ единъ общъ дългъ 4 милиарда и 453 милиона. На 22 мартъ 1924 г. държавниятъ дългъ, като вземемъ пакъ всичкитъ изброени елементи и като спаднемъ отъ дълга 130 милиона отъ фонда „погашение“, който тукъ се явява за пръвъ пътъ, ще получимъ чистъ държавенъ дългъ 4 милиарда и 636 милиона лева — едно намаление. На 14 мартъ 1925 г., ако отъ държавния дългъ спаднемъ 200 милиона отъ фонда „погашение“, ние ще получимъ цифрата 4.526.000.000 л., или, както виждате, има едно намаление на дълга на държавата къмъ Народната банка. Причини, прочее, за песимизмъ нѣма.

Банкнотното обръщение. На 24 мартъ 1923 г. ние сме имали 3.902.000.000 л. банкноти; на 31 декемврий 1923 г. тѣ сѣ били 4.138.000.000 л.; на 31 декемврий 1924 г. — 4.530.000.000 л., а на 24 мартъ 1925 г. тѣ намаляватъ на 4.283.000.000 л. Или спрѣмо 1923 г. ние имаме едно увеличение на банкнотитъ съ около 300 милиона лева. Като вземемъ предъ видъ, че частъ отъ тѣхъ сѣ пласирани въ чужда валута, което тоже е единъ активъ, ние виждаме, че не сме въ такова положение, което да ни задава особени грижи. Въ това отношение на насъ не ни остава друго, освенъ да продължимъ и въ бъдаще тази политика на ограничѣние банкнотното обръщение, която е следвана досега. И тогазъ ще можемъ да разчитаме, че ще запазимъ стабилитета на нашия левъ и за въ бъдаще.

Подчертахъ, че стабилизирането на лева е резултатъ на жертви, защото при единъ активъ, който расте бавно и единъ пасивъ, който расте бързо, бесспорно ние сѣ жертви успѣхме да стабилизираме нашия левъ. Но искамъ да подчертая, че тия жертви и напѣли си иматъ своитъ предѣли, тѣ не могатъ да отидатъ до безкрайностъ.

По отношение на данъчнитъ тежести по-далеко намирамъ, че не можемъ да отидемъ, защото всѣки данъкъ си има едни стопански граници, които ако премине, вследствие на това, че се увеличава, ще силне стопанската инициатива въ страната, ще силне материалния прогресъ. А щомъ единъ данъкъ силва материалния прогресъ, бесспорно той е осъденъ самъ по себе си. Французитъ казватъ много духовито за данъци, които преминаватъ стопанскитъ граници, че сѣ данъци, които се самоизяждатъ. Това е единъ изразъ много правиленъ, защото такъвъ данъкъ лека полека изсушава извора, изворотъ престава и далѣкътъ изчезва. Ето защо, повтарямъ, усилията си иматъ своитъ предѣли. Не бива съ единъ прекаленъ фискализъмъ да стигнемъ до положението, когато единъ производителъ да се пита, дали нѣма по-голъма смѣтка да не работи нищо, отколкото да работи и да произвежда. До това положение бесспорно не е достигнато, но ние трѣбва да се стремимъ да не го достигнемъ.

За туй именно се явява въпроса: къде можемъ да търсимъ ние изхода отъ туй положение — единъ пасивъ, който расте повече, отколкото активътъ. Г. Асенъ Панковъ, съ когото съмъ съгласенъ, че ние днесъ изживяваме единъ стопански подъемъ, или по-право усилия къмъ единъ такъвъ подъемъ, който е впрочемъ свързанъ отъ всѣкъде, ни цитира Колбертъ, усилията, които той е правилъ, за да може да внесе известни подобрения въ финансовото положение на френската държава. Позволете ми на менъ — щомъ ще третираме въпроса теоритически — да цити-

рамъ Некеръ тоже единъ голѣмъ финансистъ. Некеръ презъ време на французката революция прави първия бюджетъ. Той тогава пишеше между другото следното: (Чете) „Извънъ другото не трѣбва да се отвлѣчаме и да изоставяме проститъ и изпитани формули, заради разни сложни формули примамливи по своята новостъ“, т. е. финансови импровизации. Той работи този бюджетъ при една постановка съвършено нова, но и той смѣта, че проститъ изпитани формули най-правилно разрешаватъ сложни финансовъ въпросъ макаръ и въ такъвъ революционенъ периодъ.

Сега ще се прехвърля и на другъ единъ финансовъ капацитетъ, само че по-модеренъ, даже много модеренъ — Кабо. Той въ своята книга „Empirants forcés“ — „задължителенъ заемъ“ — казва, че за финансовото оздравяване има два медикаментни прости, обаче мъчни за абсорбиране. Това сѣ, казва той, работата и спестяването, които даватъ резултати само когато се следва единъ строгъ режимъ. Строгийтъ режимъ — това сѣ данъцитъ и такситъ.

Тѣй че, подчертавамъ, въ финансовата областъ, колкото и да търсимъ импровизации, въ края на краищата пакъ ще се спремъ на традиционитъ, може би стари, но за това изпитани формули.

Да се спремъ конкретно върху това, какво можемъ у насъ да направимъ при туй положение на активъ и пасивъ на държавното съкровище. Има две разрешения на въпроса.

Първото разрешение е да намалимъ нашия пасивъ. Нашиятъ пасивъ идва отъ старитъ държавни заеми, отъ репарационитъ задължения и отъ бюджетнитъ дефицити. Що трѣбва да обрнемъ сериозно внимание и да направимъ всички усилия за да можемъ да постигнемъ едно намаление на нашитъ репарационни задължения. Въпросътъ не е партисенъ, въпросътъ е общо български. Никога поне тукъ не е късно да работимъ всички въ тая насока. На първо мѣсто, ако ние можемъ да намалимъ поне туй пасивно перо, което не ползува и противника — разходътъ по нашата наемна войска — ще бжде за насъ една печалба. Това обаче не трѣбва да ни отвѣлича да търсимъ начини и средства да намалимъ другитъ пасивни пера. На второ мѣсто ние не трѣбва да създаваме нови дефицити съ нашитъ извънредни бюджети. Трѣбва до минимумъ да ограничимъ извънреднитъ разходи и да търсимъ източници за нашитъ извънредни бюджети. Докато нѣмаме извънредни източници, да не прибѣгваме къмъ разходи по извънреднитъ бюджети, за да не създаваме по такъвъ начинъ нови дефицити. Съ туй ново начало, като вмѣкваме въ редовния бюджетъ едно ново перо за извънреднитъ разходи, азъ смѣтамъ, че тази политика може да бжде следвана.

Второто разрешение е да увеличимъ актива. Намалывайки пасива, ако можемъ да увеличимъ актива, ние ще можемъ да туримъ на по-здрави основи нашитъ държавни финансии.

Активътъ ще увеличимъ само като разработимъ грамаднитъ естествени богатства, които имаме: мини, водни сили и гори, които днесъ стоятъ неизползувани и неоплозстворени.

Но тукъ спирамъ пакъ на голѣмия въпросъ, който е свързанъ съ нашето финансово положение; той е въпросътъ за голѣмитъ средства, които сѣ необходими. Въпросътъ идва пакъ до капитала. Г. професоръ Стояновъ също подчерта, че за да можемъ да имаме въ полза чуждия капиталъ и да можемъ да го впрѣгнемъ въ разработване на нашитъ грамадни естествени богатства, трѣбва да имаме една разумна политика. Туй се каза не единъ пътъ и отъ г. Асенъ Панкова. Това е единъ въпросъ, бесспорно, който заслужава да бжде третиранъ обективно, понеже е непартисенъ въпросъ. При днешната техника, при днешното механизирание на предприятията, да си въобразяваме, че ще създаваме нови активи съ биволски кола, значи да бъдемъ наивни. Днесъ има повече отъ всѣки другъ пътъ нужда отъ една инициатива, ако мога да кажа, отъ сдружени инициатива, било подъ кооперативна форма, било подъ акционерна форма, за експлоатация на мини, гори, карнери, водни сили и т. н. Само съ едни предприятия ние ще можемъ да постигнемъ резултати. У насъ обаче се създаде една атмосфера на недовѣрие къмъ тая по-едра и по-съвършена форма на предприятия — акционерната — и тази атмосфера и днесъ съществува. За щастие, постепенно вече въ всичкитъ сръщи на Парламента си пробива пътъ мнѣсьята, че ние трѣбва да насърчимъ акционернитъ предприятия.

Чуждиятъ капиталъ, бесспорно е, че търси сигурностъ и рентабилностъ. Ако той не ги намѣри, ние нѣма да мо-

жемъ да го използваме въ нашето национално производство. Въ всеки случай политиката на меняващите се болшинства ще трѣбва у насъ да бъде оставена и да се замѣсти съ една реална политика, политика обмислена. Носа не си въобразяваме, че ако почнемъ политика на преследване спрямо едритѣ предприятия, ще можемъ да ги използваме за националното производство. Не, ще ги изпуснемъ или най-малко ще ги направимъ такива, каквито не искаме да бъдатъ. Преследвайки на видъ спекулацията, ние въ сѣщностъ ще насърчаваме спекулацията. Единъ капиталъ, който се чувствува негарантиранъ, несигуренъ въ страната, постоянно преследванъ, тормозенъ, той, безспорно е, ще дойде у насъ само за спекулативни сдѣлки, готовъ въ всеки моментъ да се измъкне. Той ще дойде мобилизиранъ, ще си направи своитѣ спекулативни сдѣлки, каквито сж за него най-подходящи, и ще се измъкне.

П. Стояновъ (р): Спекулативниятъ капиталъ може да дойде и тогава, когато не е заплашенъ. Ние сме правили алюзия за производителния капиталъ, а не за спекулативния. Недейте лови риба въ мътна вода.

Г. Семерджиевъ (д. ст): Ако ние искаме да използваме чуждия капиталъ у насъ, ние ще трѣбва да му създадемъ условия той да не идва мобилизиранъ, готовъ въ всеки моментъ да може да се измъкне, да не идва дори съ своитѣ чиновници и да измъкна почалби, ние ще трѣбва да му създадемъ условия да дойде въ страната да се имобилизира, да се инкорпорира, ако мога така да кажа, въ нашето народно стопанство, да се класира и имобилизира въ фабрични и индустриални предприятия. Но той нѣма да дойде у насъ да се инкорпорира, когато въ насъ има постоянно атмосфера на преследване и гонене на капитала. Тази политика на гонене и преследване на капитала е погрѣшна. Безъ да има условия чуждия капиталъ да се инкорпорира въ нашето производство, той за насъ ще бъде винаги чуждъ, ще идва да върши своитѣ спекулативни сдѣлки и ще си отива. А единъ нѣтъ инкорпориранъ въ нашето производство, отъ туй имаме двойна полза: първо, политическа, понеже ще има теждество между неговитѣ интереси и нашитѣ интереси, и второ, стопанска, понеже ще го използваме за нашето производство.

Чуждиятъ капиталъ, когато е подъ постоянна угроза, той усвоява колониялния методъ на експлоатация, която се практикува въ колонитѣ; той върши само търговски спекулативни сдѣлки и бързо си отива. Туй именно накара правителството да покаже, че то мисли да следва една нова политика по отношение производителния капиталъ и затуй измѣня закона за данѣка върху дружествата. Законопроектътъ за измѣненото на този законъ е внесенъ, приетъ на първо четене и въ скоро време ще бъде поставенъ на второ четене.

Азъ свѣршвамъ, като подчертавамъ, че това сж голѣмитѣ задачи на нашитѣ държавни финанси, не толкозъ на самия бюджетъ, които трѣбва да привлечатъ нашето внимание. Казвамъ голѣми задачи, понеже ги намирамъ, че не сж по силитѣ само на една партия. Тѣ надмогватъ отдѣлнитѣ сили и инициативи и смѣтамъ, че поне по разрешаването на тѣзи задачи не може да има партизанство. Идейна борба между партиятъ ще има винаги и тя е необходима, защото само чрезъ идейна борба ще можемъ да отидемъ къмъ единъ по-голѣмъ прогресъ въ политическо отношение. Обаче има области, дето трѣбва партийнитѣ борби да престанатъ. И азъ подчертавамъ, че за постигане посоченитѣ голѣми задачи на нашитѣ държавни финанси, усвояватъ на отдѣлнитѣ партии не свигаатъ. И нека поне тукъ ние заработимъ вече не като партизани, а като добри българи. И ако тази упоритостъ, тази воля, която се проявява отъ българина въ стопанския животъ, ние я проявимъ въ нашата финансова политика, азъ съмъ увѣренъ, че ние ще имаме, и заслужено ще имаме единъ по-добъръ резултатъ. (Ражоплъскания отъ говорителитѣ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Александъръ Гиргиновъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д. ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! На първо мѣсто искаме да отбележа по поводъ общитѣ дебати по бюджетопроекта за 1925/1926 г., че министерствъ на финанситѣ закъснѣ съ внасянето на своя бюджетопроектъ и Народното събрание закъснѣ съ разглеждането му. Вие знаете, че по силата на закона за бюджета, отчетността и предприятията, всѣко министерство е длъжно да представи своя бюджетъ най-късно до 1 декемврий, министерствъ на финанситѣ трѣбва да

внесе всички бюджети не по-късно отъ 20 януарий, както казва чл. 18 отъ сѣщия законъ, а гласуването на бюджета трѣбва да стане, съгласно сѣщия законъ, не по-късно отъ 10 мартъ, за да може да се изпълни и разпоредбата на чл. 20, че до 15 мартъ бюджетътъ на Българската държава трѣбва да бъде утвърденъ, надлежно промулгиранъ и публикуванъ въ Държавенъ вестникъ. За жалостъ трѣбва да констатираме, че и този пътъ, макаръ че страната не преживѣ нѣ какви особени събития, Народното представителство не можа своевременно да получи и да разиска бюджетопроекта за новата 1925/1926 финансова година. Не само не можа да го разиска на време, но се принуди, както знаете, да гласува, и вече гласува една дванадесетина за текущата финансова година. По тоя начинъ за трети пътъ отъ като имаме новия режимъ продължава да има едно аномално положение за държавния бюджетъ въ смисълъ, че както презъ 1923/1924 г., както презъ 1924/1925 г., така и презъ 1925/1926 финансова година ще се упражнява не цѣлия бюджетъ, Народното събрание ще гласува бюджетъ, който ще може да бъде приведенъ въ изпълнение и упражняванъ само въ неговитѣ единадесетъ дванадесети части. Смѣтамъ, че това трѣбва да се отбележи, защото нѣмамо никакви видими, оправдателни причини, за да дажсѣмъ разглеждането и приемането на бюджета, толкова повече, че България следъ войнитѣ е въ едно особено положение. Една отъ най-главнитѣ задачи и работи на Народното представителство при днешното положение е: спокойно, своевременно да се занимае съ голѣмитѣ и многобройни въпроси на държавния бюджетъ. България въ това отношение подѣлжава да живѣе аномално отъ войнитѣ насамъ и ще трѣбва естествено да пожелаемъ да се тури край на това аномално положение. Една отъ най-голѣмитѣ длъжности на правителството е да изпълни постановленията на закона за отчетността, които постановленията иматъ съществено значение. Не е въпросъ само за изпълнение на една формалностъ, а въпросътъ е да се обещи добре единъ най-жизненъ въпросъ за просперитането и за съществуването на българската държава — бюджета.

Относително бюджетъ за 1924/1925 г., който вече се приключва, азъ си поставямъ въпроса: билъ ли е той реаленъ, искренъ или не? По този въпросъ има разногласие, което можемъ да констатираме въ дебатитѣ станали въ Парламента.

Г. г. народни представители! За да бъде единъ бюджетъ реаленъ и искренъ, трѣбва да бъде така нагласенъ, щото той, като обема въ себе си всички държавни нужди, да може да бъде реализиранъ безъ каквито и да било превишавания. Само така ако е реализиранъ бюджетътъ, това ще докаже, че е съдържалъ всички постановления и кредити, които сж били необходими за задоволяването на всички нужди презъ течението на финансовата година. Въ това отношение позволете ми да кажа нѣколко цифри, за да направя по-нататъкъ своитѣ заключения, дали действително бюджетътъ за 1924/1925 г. е билъ единъ реаленъ, искренъ бюджетъ.

Ние сме гласували бюджетъ, публикуванъ въ Държавенъ вестникъ, въ размѣръ на 6.604.000.000 л. Съгласно внесенния законопроектъ за бюджета на държавата за 1925/1926 г., презъ текущата 1924/1925 финансова година сж били разрешени кредити въ размѣръ на 6.750.000.000 л. Крѣгло. По тоя начинъ ние констатираме, че съ разрешението на различни кредити, сж отпуснати 146 милиона лева въ повече, отколкото ние приехме съ закона за бюджета на държавата за 1924/1925 г. Къмъ тѣзи разрешени кредити, които напълно се сходяжатъ съ свѣрхсмѣнитѣ кредити презъ 1924/1925 г., ще трѣбва да прибавимъ още и около 220 милиона лева свѣрхсмѣтни кредити по бюджета за 1924/1925 г. По тоя начинъ действителниятъ, редовниятъ бюджетъ на държавата, както той е упражняванъ презъ 1924/1925 г., възлиза на сумата 6.970.000.000 л., или близо 7 милиарда лева. Въ така разрешенитѣ кредити презъ 1924/1925 г., ще трѣбва да констатираме следнитѣ особености, които изваждамъ отъ данитѣ на представения бюджетъ. Въ Вътрешното министерство сж правени разходи повече, отколкото сж разрешени съ закона за бюджета. Така напр. за поддържането на централното управление въ Министерството на вътрешнитѣ работи, е гласувано — говоря крѣгли цифри — крѣгло 15 милиона лева, а има разрешени кредити за близо 20 милиона лева; за окръжнитѣ управления е гласувано 6.692.000 л., а има разрешени кредити за 8½ милиона лева. На градоначалствата и окръжнитѣ управления сж разрешени кредити по-малко отъ предвиденото въ бюджета, а именно разрешени сж 140 милиона лева, а сж гласувани 145 милиона лева. Съ закона

за свръхсмътния кредит е гласувано от Народното събрание да се дадат 15 милиона лева за възнаграждение на потердажниците, когато 4-ти милиона, които сж били предвидени въ бюджета на Вътрешното министерство като награди по преследването на разбойниците не сж изразходвани — изразходван е само 1 милион лева. Кредитът за безотчетните при Министерството на вътрешните работи, както знаете, поради открити нужди, съ закона за свръхсмътния кредит се усили съ още 9.000.000 л.; кредитът, предвиден въ редовния бюджет за фураж, не е стигнал и съ закона за свръхсмътния кредит се гласува една допълнителна сума от 300.000 л.; кредитът за пжтни и дневни по обществената безопасност сжщо не е стигнал и се гласува допълнително една сума от 500.000 л.; за храна на болните въ болниците се дадоха още 8.000.000 лева съ свръхсмътния кредит; за отопление и осветление на болните — 1.000.000 л.; за пране, миене и къпане пакъ въ болниците — 500.000 л.

По Министерството на войната: за заплатата на личния състав сж били гласувани кредити по редовния бюджет 482 милиона лева, а е разрешена допълнително сумата 650 милиона лева; за храна и фураж сж били гласувани по редовния бюджет 302 милиона лева, а сж разрешени допълнително 359 милиона лева; за общи разходи сж били гласувани по редовния бюджет 135 милиона лева, обаче сж разрешени въ по-малко, а именно засега само 100 милиона лева; за храна на войската е гласуван свръхсмътен кредит 20.000.000 л., а за фураж — 23.000.000 л., понеже кредитът по редовния бюджет не е стигнал.

По Министерството на външните работи: за издръжка на централното управление, легациите, консулствата и духовенството, сж били гласувани персонал и веществени разходи 63 милиона лева, а сж разрешени 74 милиона лева; за защита на народната кауза, безотчетен фонд, както знаете, въ редовния бюджет бѣха предвидени само 6.000.000 л., обаче е разрешен кредит 10.000.000 л. — 4.000.000 л. се дадоха допълнително съ закона за свръхсмътния кредит; освен това пакъ въ закона за свръхсмътния кредит е предвидена една сума от 10.385.000 л. за разлика въ курса, понеже се изплащат суми въ чужда валута. Въпреки това, че левът е ужъ стабилизирал, този кредит се е оказалъ много малък и е трѣбвало да бже гласувана една допълнителна сума от 10.385.000 л.

По Министерството на търговията: за мината „Перник“ е гласуван кредит 300 милиона лева, а сж разрешени 328 милиона лева; за мината „Марица“ сж гласувани 7½ милиона лева, а сж разрешени 8½ милиона лева; за надници на работниците въ Държавната печатница съ закона за свръхсмътния кредит сж гласувани 1.000.000 л., значи не е стигнал кредитът по редовния бюджет; за надници въ мината „Перник“ сж дадени допълнително още 17.000.000 л.; за премии на чиновниците и работниците въ мината „Перник“ сж гласувани съ закона за свръхсмътния кредит още 4.800.000 л., а за мината „Бобовдолъ“ — 599.000 л.

Г. г. народни представители! Всичко това свидетелствува, че за редовити нужди по редовния бюджет не сж били предвидени достатъчни кредити. Като оставимъ настрана увеличението на кредита за стражата, което може да се тълкува като една извънредна нужда, явила се презъ течение на годината, всичките други кредити, въ редовния бюджет, за храна, за фураж, за разлика въ курса, за надници и пр. и пр., които сж за най-обикновени нужди, е трѣбвало да бждатъ усилены съ допълнителни кредити.

Кѣмъ тѣзи данни ще трѣбва да добавимъ и данните, които можемъ да извлѣчемъ отъ съдържанието на извънредния бюджетъ за 1924/1925 г., за да можемъ да направимъ едно правилно заключение, е ли билъ редовниятъ бюджетъ за 1924/1925 г. реаленъ, искренъ.

Г. г. народни представители! Въ закона за извънредния бюджетъ се предвиждатъ редица разходи отъ най-обикновено естество. На първо мѣсто за пресушаване на блатата се предвижда една сума отъ 10.000.000 л. — очевидно, една обикновена нужда. Ако българската държава не разрешава единъ такъвъ въпросъ, какъвто е въпросътъ за пресушаването на блатата, съ редовния си бюджетъ, азъ не зная кой другъ въпросъ ще разреши. Разходътъ за пресушаването на блатата въ България е единъ редовенъ разходъ, който трѣбва всѣки пътъ да фигурира въ нашия редовенъ бюджетъ, какъвто разходъ въ по-малъкъ размѣръ, доколкото зная, е фигуриралъ и въ миналите редовни бюджети.

Въ извънредния бюджетъ за 1924/1925 г. е предвиденъ кредитъ 200.000.000 л. за облѣкло и снаряжение на войската — сжщо така една най-обикновена нужда.

Министъръ П. Тодоровъ: Вие сериозно ли говорите всичко това?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Да.

Министъръ П. Тодоровъ: Може ли въ единъ редовенъ бюджетъ на държавата да се вписватъ 200.000.000 л. за облѣкло на армията? Азъ бихъ желалъ да зная сериозно ли говорите?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): За облѣкло, постелни предмети, снаряжение, обозъ, упряжъ, санитарни, материяли, коне, подковни материяли, постройка на нови здания и изосновенъ ремонтъ на сжществуващите — 200.000.000 л. Азъ искамъ да зная какви голѣми доставки сж правени? Правени ли сж доставки напр. каквито навремето г. генералъ Михайлъ Савовъ прави за армията, за да могатъ да бждатъ въ извънредния бюджетъ тия военни доставки? Въпросътъ се касае за извънредни нужди. Безспорно, армията има нужда отъ храна, има нужда отъ облѣкло, има нужда отъ обозъ, има нужда отъ всичко. За всичко онова, което е необходимо на армията, освенъ извънредните доставки, ще трѣбва да бждатъ предвидени кредити въ редовния бюджетъ. Ето защо, азъ класирамъ този кредитъ отъ 200.000.000 л. като единъ кредитъ, който по своето съдържание има мѣсто въ редовния, а не въ извънредния бюджетъ.

За направа на държавните пжтища сж предвидени 40.000.000 л. въ извънредния бюджетъ. Въ българската държава има държавна пжтна повинност и заради това поддържането и построяването на държавните пжтища никога до денъ днешенъ не е ставало съ заеми и съ извънредни бюджети. Разносикътъ за пжтищата трѣбва да влѣзатъ въ редовния бюджетъ, обаче въ миналогодишния извънреденъ бюджетъ сж предвидени 40.000.000 л. за направа на държавни пжтища.

Разносикътъ по арбитражните дѣла сжщо сж предвидени въ извънредния бюджетъ. При една катадневна нужда България да се защитава предъ арбитражни сждилища, да праща свои представители въ тѣхъ, да поема известни разходи, много е понятно, че разносикътъ по арбитражните дѣла не трѣбва да се посрѣпватъ отъ извънредния бюджетъ. Постоянните разходи, естествено, трѣбва да влѣзатъ въ редовния бюджетъ на българската държава.

За поправката на локомотиви и вагони, даже за боядисването на вагони, въ извънредния бюджетъ за 1924/1925 финансова година сж предвидени 160.000.000 л.

Г. г. народни представители! По моему, всички тия суми на около 420 милиона лева по своето естество трѣбваше да бждатъ помѣстени въ редовния бюджетъ на държавата. Като имаме предвидъ това, можемъ най-правилно да отговоримъ на въпроса: е ли билъ реаленъ бюджетътъ за 1924/1925 финансова година, дали той е съответствувалъ на всички постоянни, катадневни нужди на българската държава, или произволно сж скратени тѣзи нужди и сж разпредѣлени на две категории: едната категория въ редовния бюджетъ, а втората категория въ извънредния бюджетъ. Въз основа на посочените данни, струва ми се, че никой, който желае обективно да погледне на въпроса, не може да не отговори, че бюджетътъ за 1924/1925 финансова година, даже ограниченъ въ размѣритъ на редовния бюджетъ, независимо отъ изтъкнатите пера по извънредния бюджетъ, не е билъ реаленъ и искренъ бюджетъ.

По-нататъкъ азъ си задавамъ другъ единъ въпросъ, на който искамъ да отговоря: какъ е реализиранъ редовния бюджетъ за 1924/1925 финансова година, дали е уравновесенъ или не е уравновесенъ, дали има дефицитъ, или има излишъкъ? Най-напредъ ще забележа, че ще говоря, безъ да имамъ предъ видъ, че има разходи въ извънредния бюджетъ, които трѣбваше да се направятъ по редовния бюджетъ.

Предвидено е било въ редовния бюджетъ за 1924/1925 финансова година да постъпятъ 6.604.000.000 л. До 28 февруарий т. г., значи за 11 месеца, сж постъпили 6.008.000.000 л. Кржгло. Тази сума сж състои отъ две части: първо, отъ приходите презъ 1924/1925 финансова година, както тѣ сж предвидени въ бюджета, които възлизатъ точно на 5.400.000.000 л. за 11 месеца, и второ, отъ недоборитѣ, които сж били събрани презъ тази година и които възлизатъ на 607 милиона лева. Въ бюджета се предвиждаше да постъ-

пять като недобри само 20 милиона лева, но постигнали сж повече.

Министър П. Тодоров: Недоборитѣ никога не се вписватъ въ бюджета. Какъ могатъ да се говорятъ такива работи?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Въ всеки случай азъ констатирамъ, че сж постигнали 6.008.000.000 л. за 11 месеца заедно съ недоборитѣ. По бюджета е трѣбвало да постигнатъ приходи за 1924/1925 финансова година 6.604.000.000 л., а както обяснихъ, постигнали сж само 5.400.000.000 л., значи 1.204.000.000 л. по-малко, отъ които като спаднемъ недоборитѣ, 607 милиона, бюджетътъ остава нереализиранъ съ 597 милиона лева. Тази сума отъ 597 милиона лева остава да се събира презъ дванадесетия месецъ, до края на м. мартъ. Вѣрно е, има изгледи — така вѣрва и г. министърътъ на финанситѣ — че презъ м. мартъ ще постигнатъ около 600—700 милиона лева. Съ постигането на тая сума ще се покрие онова, което е останало несъбрано и което, както ви казахъ, възлиза крѣглю на 600 милиона лева. По този начинъ ние можемъ да разчитаме, че до края на м. мартъ ще имаме приходи, които ще покриватъ редовния бюджетъ въ размѣръ на 6.604.000.000 л. Обаче, г. г. народни представители, редовниятъ бюджетъ не възлиза само на 6.604.000.000 л., а както споменахъ, по разрешени кредити той възлиза на 6.750.000.000 л., къмъ която цифра ще трѣбва да прибавимъ свѣрхсмѣтния кредитъ отъ 220.000.000 л. Тѣй че редовниятъ бюджетъ, споредъ мене, възлиза на 6.970.000.000 л. Приходи ще имаме не повече отъ 6.700.000.000 л. Така че дефицитътъ по редовния бюджетъ, както е реализиранъ, заедно съ свѣрхсмѣтния кредитъ, нѣма да бѣде по-малкъ отъ 200 милиона лева.

Министър П. Тодоровъ: Не очаквате ли нѣкакви икономии отъ единъ бюджетъ отъ 6 милиарда лева?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Този дефицитъ отъ около 200 милиона лева ще бѣде увеличенъ съ дефицита, който ще се яви отъ разходитѣ, които се правятъ по извънредния бюджетъ, а тия разходи — както каза, струва ми се и г. министърътъ на финанситѣ — сж около 700 милиона лева.

Министър П. Тодоровъ: 400 милиона лева.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д. ст): Има изразходвано нѣщо повече отъ 400 милиона. Въ всеки случай явно е, че дефицита отъ извънредния бюджетъ и отъ редовния бюджетъ, така както е билъ упражненъ заедно съ свѣрхсмѣтния кредитъ, ще възлѣзне на около 500—600 милиона лева.

Министър П. Тодоровъ: Сега позволете ми, като направихте Вашето заключение, да кажа и азъ две думи. Всички кредити по редовния бюджетъ сж 6.600.000.000 л., плюсъ 220 милиона по свѣрхсмѣтния кредитъ, който гласувахме допълнително, става всичко 6.820.000.000 л. Минималния приходъ по редовния бюджетъ ще бѣде 6.600.000.000 л., а азъ съмъ убѣденъ, че ще бѣде 6.700.000.000 л. Единъ редовенъ бюджетъ отъ 6.800.000.000 л. има минимумъ 250—300 милиона лева икономии. Азъ вземамъ, че ще има икономии 4% отъ бюджета, а не 7 или 8%. Следователно, редовниятъ бюджетъ ще се покрие абсолютно идеално. Докато миналата година се спорѣше, дали бюджета за 1923/1924 г. ще има дефицитъ или ще бѣде балансиранъ, указа се, че не само се покри, а даде 215 милиона лева изпнѣтъ. Сега азъ твърдя и мога да твърдя, защото сме въ края на бюджетното упражнение, че бюджетътъ за 1924/1925 г. ще бѣде абсолютно балансиранъ.

Що се отнася до сумата 200 милиона лева, която сме отпуснали съ извънредния бюджетъ за доставка на облекло, за попълване складовѣтъ на армията, да се казва че тя може да мине въ редовния бюджетъ, мене ми се чини, че е прекалено много казано, да не кажа по-тежка дума.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Г. г. народни представители! Даннитѣ, които цитирамъ сж такива, Министерътъ на финанситѣ е оптимистъ. Азъ бихъ желалъ неговия оптимизъмъ да се сблдне, обаче, въпреки неговитѣ възражения, азъ оставамъ убѣденъ, че редовния бюджетъ за 1924/1925 г. ще остане съ единъ дефицитъ, който ще бѣде надъ 100 милиона лева, а може би ще достигне до 200 милиона лева. Това е фактическото положение, всичкото друго смѣтамъ, че ще бѣде едно прикриване на самата истина.

Позволете ми да кажа нѣколко думи и по начина, по който е реализиранъ бюджетътъ за 1924/1925 г. Упражнението на бюджета за 1924/1925 г. свидетелствува, че прѣкиятъ данѣци сж дали сравнително единъ малкъ доходъ на държавното съкровище — 280 милиона лева крѣглю — и че главниятъ, сигурниятъ, добриятъ доходъ на държавното съкровище презъ тая финансова година е отъ косвенитѣ данѣци, приходитѣ отъ които превипаватъ очакванитѣ на Министерството на финанситѣ, и отъ желѣзницитѣ и пошитѣ, които благодарение на увеличенитѣ такси сж дали по-голямъ приходъ отъ онзи, който е билъ очакванъ.

Тия данни свидетелствуватъ, че българската държава продължава да черпи своитѣ ресурси главно отъ косвенитѣ данѣци и че покрива своя бюджетъ главно съ увеличаване такситѣ по желѣзницитѣ и пошитѣ. Този фактъ говори доколко бюджетната, данѣчната политика на държавата способствува за увеличаването на скѣпотията. Самиятъ фактъ, че косвенитѣ данѣци, заедно съ желѣзницитѣ и пошитѣ, поради повишенитѣ такси сж дали прѣкомѣрно голѣми доходи на държавата, показва, че самата данѣчна политика създава условия, които се отразяватъ за покачване скѣпотията въ страната. Отбелѣзвамъ този фактъ, защото е отъ значение, тѣй като е признато отъ всички страни, че скѣпотията е едно бедствие, противъ което ще трѣбва да се боримъ. Така или иначе, безъ да искаме да кажа, че въ държавния бюджетъ приходитѣ отъ косвенитѣ данѣци и отъ желѣзницитѣ ще трѣбва да бѣдатъ намалени, азъ констатирамъ, че така както е сложена данѣчната политика на правителството, тя дава въ резултатъ условия благоприятни за покачването на скѣпотията и за увеличаване, следователно, на мизерията въ нашата страна.

Следъ като анализирахъ бюджета за 1924/1925 г., минавамъ на бюджетопоекта за 1925/1926 г.

Г. г. народни представители! Трѣбва да кажа, че бюджетопоектътъ се разглежда отъ Народното събрание при невѣзможността за самото Народно събрание да има разяснени редица фискални, данѣчни въпроси. Въ сегашната редовна сесия сж внесени редица законопроекти, които иматъ връзка съ бюджета, които засѣгатъ приходитѣ и разходитѣ на държавата, и които още не сж станали закони, по които ние не можемъ да знаемъ какво точно ще каже народното представителство. Такива сж: законопроектътъ за данѣка върху общия доходъ, който още не е разгледанъ и не е приетъ отъ Народното събрание; законопроектътъ за данѣка върху занятията; законопроектътъ за данѣка върху дружествата, законопроектътъ за измѣнение чл. 95а отъ закона за акцизитѣ и патентовия сборъ върху питеята, съ който акцизитѣ върху виното и ракиитѣ се преобрѣща въ поземеленъ данѣкъ; законопроектътъ за въвеждане измѣнение на административното дѣленіе територията на царството, съ който се предвиждатъ нѣколко нови околии, които ще предизвикатъ нови разходи — законопроектъ, който още не е гласуванъ и не се знае дали ще се приеме; законопроектътъ за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, въ който се предвижда единъ фондъ за подпомагането имъ и за който фондъ българския държавенъ бюджетъ трѣбва ежегодно да предвижда една сума отъ 10 милиона лева; законопроектътъ за Държавната печатница, който още не е разгледанъ, обаче бюджета на Държавната печатница е изваденъ отъ държавния бюджетъ; законопроектътъ за разширение на желѣзопѣтната мрежа и на пристанищата, който е внесенъ отъ г. министра на желѣзницитѣ, въ който се предвижда да се дава всяка година отъ държавния бюджетъ за нуждитѣ на желѣзницитѣ една сума отъ 60 милиона лева и съ който се въвежда единъ новъ желѣзопѣтенъ данѣкъ отъ 12% върху поземелния данѣкъ и върху данѣка върху сградитѣ, и единъ еднократенъ данѣкъ отъ 20% върху повишената стойностъ на частнитѣ имоти. И този последенъ законопроектъ не е приетъ още отъ Народното събрание. Каго не сж приети тия законопроекти, никой не може да знае каква физиономия, какво съдържание ще получи бюджета. Всички тия законопроекти естествено иматъ голѣмо значение за съдържанието на бюджета, отъ една страна за приходитѣ и отъ друга страна за разходитѣ, които ще трѣбва да бѣдатъ предвидени за да имаме единъ действителенъ бюджетъ, добре обмисленъ и отговаряющъ на действителнитѣ пужди на страната.

Освенъ това, г. г. народни представители, позволете ми да направя нѣколко бележки и за онѣя комисии, които бѣха назначени, за да изработятъ новитѣ щатове и да реорганизиратъ службитѣ по разнитѣ министерства, които комисии трѣбваше да дадатъ единъ подготвителенъ материалъ

за голѣмата реформа относително организацията на българската държава. Тия комисии до ден днешен още не са дали своите материали. Въ това отношение ние сме въ една пълна неизвестност. Не знаем кога тѣ ще дадат своите доклади, за да може Народното събрание да се базира върху едни систематически, правилни изследвания по въпроса за реорганизирането на българската държавна машина. Тогава естествено ще можем да пристъпим по-правилно към нареждането на служителите и предвиждането на кредитите.

Както казахъ, бюджетътъ е сложенъ на разглеждане едно и при една атмосфера много неблагоприятна за разглеждане на въпросите. Ние можем да бъдемъ изложени на известни изненади и въ края на краищата да се гласуватъ пера, които никога тукъ не са били обмисляни, защото съответните законоположения не са минали и не са станали законъ. Това е единъ дефектъ, който азъ не мога да не отбележа, когато разглеждаме новия бюджетъ за 1925/1926 г. Естествено, този дефектъ остава въ тежестъ на държавното управление, понеже то отнема възможността на народните представители да използватъ новите законопроекти, които са внесени. Освенъ това не можемъ да използваме и работата на комисията, избрани по различните министерства, които комисии трѣбваше да дадатъ своите решения.

Новиятъ бюджетъ за 1925/1926 г., г. г. народни представители, възлиза на сума 6.840.000.000 л. И тукъ се прави опитъ отъ предрековорившия, г. Георги Семерджиевъ, да се представи, че въ сѣщностъ бюджетътъ за 1925/1926 г. не възлиза на сума 6.840.000.000 л., а билъ по-малкъ — билъ въ размѣръ на 6.272.000.000 л., защото, казва той, имало допълнителни разходи, които давали една особена социална структура на бюджета, разрешавали социални, извънредни задачи. Това преди всичко, г. г. народни представители, не е вѣрно. Въ новия бюджетъ действително се предвиждатъ отдѣлни суми. Така напр. предвижда се сумата 30 милиона лева за професионалното образование; общините, които ще пожелаятъ да замѣнятъ реалката си съ професионално училище, ще получатъ известна помощ или възнаграждение отъ държавата и това възнаграждение ще се вземе отъ този кредитъ отъ 30 милиона лева. Следъ това предвижда се да се купятъ плугове за 20 милиона лева. За да се увеличи възнаграждението на държавните служители се предвиждатъ 300 милиона лева. Предвижда се помощъ на нѣкои длъжностни лица, поради закриване на длъжностите имъ, на обща сума 50 милиона лева. Предвижда се една сума отъ 57 милиона лева за стари дългове. Всички тия пера не свидетелствуватъ абсолютно за никаква особена нова социална структура на бюджета. Ще трѣбва да престанемъ да говоримъ тия голѣми думи, защото това сѣ обикновени нужди. Щѣли сме да замѣнимъ реалката съ професионално училище. Това е обикновена нужда и естествено е, че ще трѣбва да се предвиди кредитъ. Ако ще трѣбва да се повишатъ чиновническите заплати, държавата трѣбва да има това като едно редовно свое задължение и да увеличи своя бюджетъ.

Но по отношение на държавните служби азъ трѣбва да направя една корекция, иначе въпросътъ се замѣглява и може нѣкои да мислятъ, като че ли тази сума отъ 300 милиона лева се дава днесъ напълно, като че е една нова добавка, несвързана съ досегашното положение. Това не е вѣрно. Преди всичко въ новия бюджетъ има зачеркната една сума отъ около 100 милиона лева, която бѣ предвидена въ досегашния бюджетъ за увеличение добавъчното възнаграждение на чиновниците. А именно: по Министерството на вътрешните работи и народното здраве — 5 милиона лева, по Министерството на Народното просвѣщение — 48 милиона лева; по Министерството на правосъдието — 10 милиона лева; по Министерството на войната — 13 милиона лева; по Министерството на търговията, промишлеността и труда — 8 милиона лева; по Министерството на благоустройството — $4\frac{1}{2}$ милиона лева; по Министерството на финансите — 11 милиона лева.

Министъръ П. Тодоровъ: Какво е туй?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Това са суми за усиляване добавъчното възнаграждение. Всички тия кредити, които съществуваха въ досегашния бюджетъ, са махнати въ новия бюджетъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Нито една стотинка не е махната.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Ще Ви кажа. Вие сте извадили тая сума отъ 100 милиона лева и давате 300 милиона лева, следователно не давате 300 милиона лева, а давате 200 милиона лева. Трѣбва да се каже, че са даватъ на нова сметка 200 милиона, а не 300 милиона лева.

По-нататъкъ Вие говорите за фондовете и за тия 100 милиона лева, които нѣкои чиновници взематъ отъ тия фондове. Този въпросъ е голѣмъ, но същевременно и неуясненъ. Има известни чиновници, които взематъ така наречените персонални пари. Напр. въ Министерството на финансите взематъ огромна сума като персонални пари и ги дѣлятъ отъ най-горния служащъ до най-долния. Споредъ менъ, това е една голѣма неправда.

Министъръ П. Тодоровъ: Махната е.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Сѣщото нѣщо е и въ Министерството на желѣзниците. Персоналните пари ще трѣбва да дойдатъ въ ковчега на държавата и отъ тамъ да се разпредѣлятъ между всички чиновници, а не отдѣлните учреждения да търсятъ извори за персонални пари и да взематъ голѣми суми. Днесъ по Министерството на финансите има чиновници, които взематъ отъ персоналните повече отколкото е тѣхната бюджетна заплата. Следователно и този въпросъ чака решение. Но г. министърътъ ни казва да се утѣшваме, че стотина милиона, които ще излѣзатъ отъ тия фондове, ще бъдатъ дадени за увеличение добавъчното възнаграждение. Много добре, съгласенъ съмъ. Но въ всѣки случай отъ тия 300 милиона лева са отѣзи 100 милиона лева отъ персоналните — ако са повече, още по-добре — отъ всичко това трѣбва да бъде създаденъ единъ фондъ за повсемѣстно увеличение заплатите на чиновниците, за да се даде на чиновника една що годе сносна заплата и за да се махне досегашната несправедливостъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Ще се махне.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Ако трѣбва да дадете още 100 милиона лева, ще ги дадете. Нѣма защо да се изтъква това, като че ли е кой знае каква придобивка въ новия бюджетъ, и да се заблуждаваме. Давете помощи на чиновниците, които длъжност си закриватъ. Ще дадете, разбира се, защото това е една належаща нужда. Безспорно, като съкращавате служби, уволнявате 5—6 хиляди души, ще трѣбва да дадете на уволнените помощъ, за да живѣятъ поне 5—6 месеца, докато си намѣрятъ препитание. Това е твърде естествено. Та искамъ да кажа, че всички тѣзи разходи са отъ обикновенъ характеръ, а не поради нѣкаква особена, социална структура на бюджета.

Но по-важното е, че са направени съкращения тамъ, където не трѣбва да се правятъ такива. И сега ще видимъ, дали настоящиятъ бюджетъ е реаленъ, искренъ и дали ще можемъ да очакваме, че ще бъде напълно реализиранъ така както е съставенъ; дали нѣма да стане нужда да се гласуватъ нови свръхсметни кредити.

Разходите по Министерството на правосъдието — нещастното правосъдие — са намалени тази година съ 11 милиона лева. Добре, но на какво се дължи това намаление на разходите? Дължи се на туй, че е намаленъ съ 10 милиона лева кредитътъ за увеличение добавъчното възнаграждение на чиновниците въ това министерство. Ето откъде е намаленъ разходътъ съ 10 милиона лева.

Разходите по Министерството на народното просвѣщение са намалени съ 57 милиона лева — азъ ще говоря по-нататъкъ за съкращението на служителите въ това министерство. Това намаление на разходите, обаче, се дължи на туй, че е намаленъ съ 48.000.000 л. кредитъ за увеличение добавъчното възнаграждение на учителите. Значи привидно са намалени разходите.

Разходите по Министерството на войната са намалени съ 74 милиона лева, обаче добавъчното възнаграждение е предвидено съ 13 милиона лева по-малко. За фуражъ са предвидени 6 милиона лева по-малко, когато фуражътъ днесъ е по-скъпъ, отколкото миналата година; за облѣкло са приведени 3 милиона лева по-малко, като че ли облѣклото е започнало да поевтинява; запазенъ фондъ „веществени разходи“ — 5 милиона лева по-малко; непредвидени дългове — 30 милиона лева по-малко.

Въ законопроекта за бюджета се предвижда обща сума „за изплащане на стари дългове споредъ специална таблица“ отъ 57.000.000 л. Всички отдѣлни пера за стари дългове по отдѣлните ведомства не фигуриратъ въ новия бюджетъ, а въ миналия бюджетъ имахме около 80—90 милиона лева стари дългове по отдѣлните ведомства.

Министър П. Тодоров: Нищо подобно.

Д-ръ А. Гиргинов (д): Значи и въ това отношение нѣма нѣкакъвъ признакъ за нова социална структура на този бюджетъ.

Разходитѣ по Министерството на финанситѣ сж намалени съ 71 милиона лева, обаче 80 милиона — разходитѣ за митническата стража — сж прехвърлени въ Вътрешното министерство. Кредититѣ за връщане неправилно внесени въ държавното съкровище суми е намаленъ съ 32 милиона лева, а кредититѣ за добавъчното възнаграждение — съ 11 милиона лева.

Министър П. Тодоров: Отде вадите заключението, че добавъчното възнаграждение е намалено? Никакво добавъчно възнаграждение не е намалявано; то си остава същото.

Д-ръ А. Гиргинов (д): Разходитѣ по Министерството на земледѣлието, на което даватѣ голѣмата сума 20.000.000 л. за купуване плугове, сж намалени съ 33 милиона лева въ сравнение съ миналогодишния бюджетъ; обаче за разплодници сж предвидени 3¼ милиона лева по-малко. Производителнитѣ разходи: сѣмена, пооприетелни помощи за рационализиране на земледѣлието и скотовѣдството сж намалени съ 2.300.000 л.; за медикаменти и аптечни принадлежности сж предвидени 2½ милиона лева по-малко; за водни синдикати, за насърчение на тая инициатива за обогатяване на страната, сж предвидени 7 милиона лева по-малко. Ето откъде дохожда намалението на разходитѣ по Министерството на земледѣлието за 1925/1926 г.

Разходитѣ по Министерството на благоустройството сж намалени съ 34 милиона лева, обаче вещественитѣ разходи по поддържане държавнитѣ пѣтици и държавнитѣ здания сж намалени съ 44 милиона лева, когато въ България нѣма нито пѣтица, нито здания, а кредититѣ за добавъчно възнаграждение — съ 4½ милиона лева по-малко. Ето какъ сж намалени разходитѣ и по това Министерство — значи изкуствено.

Разходитѣ по Дирекцията на трудовата повинност сж намалени съ 28.000.000 л., обаче имущественитѣ разходи сж намалени съ 10.000.000 л.; запазенитѣ фондъ за веществен разходи е намаленъ съ 4 милиона лева; кредититѣ за храна на трудовацитѣ е също намаленъ съ 5 милиона лева, когато храната днесъ е по-сжжа.

П. Стояновъ (р): Съ закона за ¼ се разрешиха разходи за веществен разноски въ размѣръ до 12/12 въ кръга на кредититѣ за изтеклата финансова година.

Министър П. Тодоров: Недейте се безпокои за това.

Д-ръ А. Гиргинов (д): Разходитѣ по Министерството на външнитѣ работи сж намалени съ 30.000.000 л., обаче кредититѣ за разлика въ курса е намаленъ съ 12.000.000 л. Естествено, ще се искатъ свръхсѣмѣтни кредити, защото, както каза г. министърът на финанситѣ, чуждата валута се покачва спрѣмо българския левъ и ще има по-голѣма разлика отъ тази, която е днесъ. Кредититѣ за защита на националната кауза е намаленъ съ 4.000.000 л. — ще видимъ. Обаче да не се отгѣтватѣ отъ вашата дума, че нѣма да похарчите повече отъ 6.000.000 л. Да не искате после други 6.000.000 л.?

С. Костурковъ (р): И още други 10 милиона лева.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Или още 10 милиона лева.

Министър П. Тодоровъ: Въпросътъ е да намѣримъ средства да покриемъ тѣзи разходи. Когато гласувате единъ извънреденъ бюджетъ, наложенъ отъ нуждитѣ на държавата, да го покриете — това е изкуството.

С. Костурковъ (р): Въ каква валута, какъ се изразходватъ тѣзи суми, не ни се казва.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Когато е установено, че за едни реални нужди на страната трѣбва да се предвиждатъ по-голѣми кредити, предвиждатъ се по-малки, както е напр. съ кредита за разликата въ курса, както е съ кредита за защита на националната кауза, който се намалява сега по единъ такъвъ изкуственъ начинъ.

Когато кредититѣ по Министерството на войната, за фуражъ, за облѣкло, по запазенитѣ фондъ за веществен разходи сж намалени; когато по Министерството на земле-

дѣлието кредититѣ за разплодници, за сѣмена, за медикаменти и аптечни принадлежности и пр. сж намалени; когато по Министерството на благоустройството помощта за воднитѣ синдикати и кредититѣ за вещественитѣ разходи, за държавнитѣ пѣтици и държавнитѣ сгради сж намалени; когато кредититѣ за Трудовата дирекция, за имущественитѣ разходи, по запазенитѣ фондъ за веществен разходи и за храна на трудовацитѣ — също сж намалени, може ли да става въпросъ, че бюджетътъ за 1925/1926 финансова година, така както е представенъ отъ г. министъра на финанситѣ, е реаленъ, е искренъ бюджетъ? Очевидно, той бюджетъ, така както е представенъ и се иска да бѣде гласуванъ отъ Народното събрание, е единъ скърпенъ бюджетъ. Въ него има изкуствени съкращения. Не се съмнявамъ че въ близко бъдаше ще трѣбва да се гласуватъ нови свръхсѣмѣтни кредити, за да се разходва повече отъ гласуваното въ бюджета. Азъ съмъ напълно увѣренъ, че въ близко време моитѣ думи ще се потвърдятъ. Бихъ желалъ да бѣда опроверганъ, но малка надежда имамъ за това, понеже сж изпуснати кредити, които не трѣбваше да бѣдатъ изпуснати, ако искаме да имаме единъ действително реаленъ бюджетъ.

Сега за приходитѣ. Предвижда се едно увеличение на прѣвитѣ данѣци въ размѣръ на 155 милиона лева, когато презъ финансовата 1924/1925 г. за 11 месеца сж събрани само 270.000.000.

Министър П. Тодоровъ: Така не се четатъ бюджети, г. Гиргиновъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Азъ признавамъ, че прѣвитѣ данѣци не могатъ да се събератъ изведнажъ, за това, защото напр. въ София сега провѣрватъ декларациитѣ за подоходния данѣкъ за 1923 г.; за 1924 г. облагането съ подоходенъ данѣкъ не е станало. Всичкото това разбирамъ. Но азъ искамъ да изтъкна, че да се иска за бюджетната 1925/1926 г. единъ доходъ отъ прѣви данѣци въ размѣръ на 970 милиона лева, както е предвиденъ сега въ бюджета, когато презъ 11-тѣ месеци отъ бюджета за 1924/1925 г., който е близо 7 милиарда лева, сж постѣпили отъ прѣви данѣци само 270 милиона лева — това е едно положение споредъ мене мѣчно поносимо; цифрата е извънредно голѣма.

Г. Семерджиевъ (д. ст): Ще постѣпятъ недобори, както постѣпиха и тази година.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Г. Георги Семерджиевъ, който бѣше преди мене на трибуната, искаше да каже, че това е единъ естественъ рѣстъ на прѣви данѣкъ. Азъ се съмнявамъ и всички ние можемъ да се съмняваме, преди всичко затуй, защото прѣвитѣ данѣци още не сж установени съ законъ.

Министър П. Тодоровъ: Г. Гиргиновъ! Тукъ има 80 милиона лева прехвърлени отъ косвено данѣци. Намалете цифрата съ 80 милиона лева.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Въ всѣки случай това за мене не е ясно, защото законитѣ за прѣвитѣ данѣци — за подоходния данѣкъ, за данѣка върху дружествата, за данѣкъ занятиен — още не сж гласувани и никой не може да знае какъвъ ще бѣде тѣхнитѣ размѣръ. Ние имаме едно непоносимо увеличение на прѣвитѣ данѣци, особено за известни категории данѣкоплатци. Въ туй отношение не трѣбва извънредно много да се тегли, защото ще се сжжа. Не може отъ увеличението на прѣвитѣ данѣци да се очакватъ кой знае какви резултати. Това, което е предвидено, е извънредно много.

А що се отнася до разходитѣ, на първо мѣсто азъ искамъ да отбележа, че въ бюджетопроекта за 1925/1926 г. финансова година въ перото „Държавни дългове“ има едно увеличение отъ 148 милиона лева; значи тази година ще плащаме повече държавни дългове, отколкото плащаме презъ 1924/1925 финансова година. Това трѣбва да се отбележи отъ народното представителство; азъ на този въпросъ ще се спра по-нататъкъ, но искамъ да го отбележа като една особеност.

Бюджетопроектътъ за 1925/1926 финансова година говори много-за сжщността на положението, въ което се намира нашата държава и нашата хазна. Отъ цитираниитѣ данни, г. г. народни представители, азъ не мога да не направя заключението, че бюджетопроектътъ за 1925/1926 финансова година нито е реаленъ, нито е уравновесенъ. По редовния бюджетъ се предвиждатъ разходи 6.840.000.000 л.;

отъ тази сума ще трѣбва да спаднемъ 110 милиона лева за извънредния бюджетъ — оставатъ 6.730.000.000 л. Къмъ тази сума ще трѣбва да прибавимъ 371 милиона лева, както се каза, разходи за мина „Перникъ“ и за Държавната печатница.

Министъръ П. Тодоровъ: Тѣ нѣма ли да иматъ приходи? Нали имъ балансираме бюджета?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Моля, азъ приемамъ приходитѣ така, както сж изчислени. Следователно, разходитѣ по редовния бюджетъ днесъ за днесъ възлизатъ на 7.100.000.000 лева. Тѣзи 7.100.000.000 л. ще трѣбва да бждатъ посрѣщнати отъ приходитѣ на държавата, които презъ текущата година ще бждатъ не повече отъ 6.700.000.000 л. Очевидно е, че разходитѣ по редовния бюджетъ въ размѣръ на 7.100.000.000 л. не ще могатъ да бждатъ покрити съ приходитѣ на държавата. Следователно, ние стоимъ предъ една вѣроятностъ за новъ дефицитъ за 1925/1926 финансова година, и затуй правя заключение, че бюджетитѣ за тази година не е уравновесенъ. Този дефицитъ ще бжде много по-голямъ отъ 200—300 милиона лева, защото къмъ него ще се прибави и дефицитътъ по извънредния бюджетъ, който ще възлѣзе на повече отъ предвидената за разходване сума 110 милиона лева. Българската държава ще продължава да съществува при режима на бюджетнитѣ дефицити. Този режимъ, който продължава отъ войната до днешенъ, и презъ финансовата 1925/1926 г. ще натрупа нови дефицити и ще затруднява държавнитѣ финансии и въобще стопанското положение въ страната.

Стопанското положение на страната, г. г. народни представители, се характеризира отъ една общопризната отъ всички страни дълбока и сериозна икономическа криза, която е обхващала, може да се каже, почти всички слоеве въ нашата страна. Тази криза се проявява въ единъ общъ застои въ търговията, въ занаятитѣ, въ индустрията; проявява се въ едно слабо и незадоволително производство; проявява се въ липса на парични средства и на кредити въ страната; проявява се въ една непоносима сжлостия и въ единъ просто убийствени мъчнотии за голѣма частъ отъ българскитѣ граждани да изкарватъ прехраната си; проявява се въ една общопризната мизерия срѣдъ държавнитѣ служители. Сжщевременно почватъ да се показватъ признацитѣ на една надигаща се безработица, ставаща застрашителна въ нашата страна, една безработица, която доскоро може-би не съществуваше въ България, която обаче, отъ денъ на денъ ще се усилва, вмѣсто да се намалява.

П. Найденовъ (д. ст.): Вие какъ ще я излѣкувате?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Безспорно, тази криза се дължи на редица причини. На първо мѣсто трѣбва да отбележимъ войнитѣ, които прекара България. Тѣзи войни докараха голѣмо разстройство както въ стопанския животъ, така и въ държавнитѣ финансии. Това е единъ очевиденъ фактъ и никой не може да го отрече. Тѣзи войни донесоха на България голѣмия дългъ срѣмъ външния свѣтъ, дългъ, който възлиза на около 1½ милиарда златни франка. Тукъ преди малко се каза, че старитѣ дългове, изчислени въ златни франкове, възлизатъ на около 612 милиона франка, а репарационнитѣ задължения или задълженията отъ войната, съ всичкитѣ аксесорни задължения, които се натрупватъ всеки денъ къмъ главния репарационенъ дългъ, вече възлизатъ на около 800 милиона златни франка. Този дългъ отъ близо 1½ милиарда златни франка е непоносимъ за България. Срещу него ежегодно България трѣбва да плаща.

Голѣмата задача за българското правителство, за българската държава и за българския Парламентъ е да се справи съ това положение: какъ ще просъществува българскитѣ народъ по-нататкъ при този голѣмъ държавенъ дългъ срѣмъ странство? Изоставямъ въгтрешния дългъ на държавата, понеже не е отъ значение по въпроса, който искамъ да третирамъ.

Г. г. народни представители! Позволете ми да кажа, че една отъ голѣмитѣ задачи на българскитѣ правителства отъ сключването на договора за миръ до днешенъ денъ е била да могатъ да използватъ постановленията на чл. 122 отъ тоя договоръ, въ който членъ е казано, че могатъ да бждатъ намалявани репарационнитѣ задължения, щомъ като свѣтътъ или победителитѣ се убедятъ, че действително има причини за намаляването имъ.

Единъ голѣмъ въпросъ за българската външна политика отъ сключването на мира до денъ днешенъ е въпросътъ за намаляването, за отлагането на плащанията, за

облекчението на България по отношение нейнитѣ репарационни дългове по договора за миръ. Това е една голѣма задача не само заради това, защото сегашното ни положение, съ голѣми държавни дългове, е много тежко за насъ, данѣкоплатцитѣ, за българската държава, но и защото зашто условията за плащането на тѣзи дългове сж лоши. Дългътъ на България се увеличава ежегодно, и ако тя стои предъ тази опасностъ да плаща всѣка година въ чужбина все по-голыми и по-голыми суми, естествено е, че нашата финансова смъртъ е неминуема, че ние не можемъ да почнемъ абсолютно никакви реформи, че ние не можемъ да балансираме никакъвъ бюджетъ, че ние не можемъ да стабилизираме нашето положение, че ние не можемъ да закрѣпимъ финансово и политически. Този дългъ ще смучи жизненигѣ сокове на българския народъ, ще изнася богатствата на българския народъ навънъ и ние не ще можемъ да просперираме въ никакво отношение; ние просто ще загинемъ политически, щомъ не можемъ да съществуваме икономически.

Менѣ ми се струва, че това е единъ голѣмъ въпросъ днесъ за България; и струва ми се, че най-малко българската държава работи за уреждането на този въпросъ. Въ всѣки случай не можемъ да се похвалимъ съ абсолютно никакъвъ успѣхъ въ това отношение. Не знамъ дали българската държава е толкова нещастна, дали народитѣ е толкова нещастенъ, но трѣбва да констатирамъ, че правителствата на България отъ сключването на договора за миръ до днешенъ денъ не сж били въ състояние да подпомогнатъ въ това отношение абсолютно съ нищо България. Ще трѣбва да се взематъ частъ по-скоро мѣрки, за да се премахне това голѣмо зло, тая голѣма ламя, която всѣки денъ става все по-страшна, която поглѣща почти всички средства на българския народъ. Това е единъ въпросъ колкото изъ областта на външната политика, толкова и изъ областта на народното стопанство, отъ сждбоносно значение за уравновесяването на бюджета и за уреждането на българскитѣ стопанства — държавни и частни. Ние трѣбва да издействуваме преди всичко еднажъ завинаги намаление на този дългъ, или спираме на увеличението му, за да знаемъ най-сетне какво ще плащаме.

Г. г. народни представители, трѣбва да кажа, че нашето обществено мнение още далечъ не е съзнало значението на този въпросъ. Но отъ денъ на денъ този въпросъ излѣква съ своето голѣмо значение. И когато расжждаваме върху бюджета, върху всичкитѣ му приходни и разходни пера, когато пожелаваме да стане това или онова съкращение, тая или оная реформа, веднага се натъкваме на тоя сждбоносенъ въпросъ за България, който, за жалостъ, още продължава да бжде неразрешенъ. Ние стоимъ предъ една голѣма неизвестностъ, която ни спѣва въ всѣко отношение

Ето защо, ние не можемъ да не пожелаемъ правителството да намѣри частъ по-скоро възможностъ да се справи съ този въпросъ и да даде едно облекчение на българския народъ. Това е, споредъ мене, алфата и омегата на всичкитѣ финансови въпроси и на цѣлата държавна политика. Следъ това ще почнатъ да се нареждатъ всички други въпроси. И наистина, ние имаме днесъ единъ бюджетъ, който предвижда разходъ 1.444.000.000 л. за посрещане нашитѣ задължения въ странство. Това е, г. г. народни представители, почти една четвъртъ отъ всичкия приходъ, това е равни на прихода, който получава българската държава отъ всичкитѣ държавни имоти и стопанства: жельзници, гори, пощи, мини и пр. и пр. България, безспорно, не може да понесе това. Трѣбва да се намѣри начинъ, што този дългъ, ако не се намали, поне да не може да бжде увеличаванъ; да знаемъ голѣмината на това зло, за да можемъ да се справимъ съ него.

На второ мѣсто лошото финансово положение на страната днесъ се дължи и на това, че отъ времето на подписването на договора за миръ до днесъ сме прекарвали, за нещастие, въ голѣмо безгрижие, били сме жертва на голѣми слабости, доказали сме, че нѣмаме никакъвъ организационенъ талантъ, имали сме една политика народоубийствена, която е докарвала само опустошение въ нашата страна. Това е историята на България отъ 1919 г. до денъ днешенъ. Що се отнася до финансовото положение на страната, нѣма нито едно мѣроприятие, което да е допринесло нѣщо сжществено. Напротивъ, въ това отношение има постигнати отрицателни резултати. Азъ не мога да не отбележа, г. г. народни представители, тукъ този фактъ, защото съмъ остарѣлъ вече въ тази Камара. Действително нещастие за българския народъ е, че отъ 1919 г., да не кажа отъ примиреното насамъ, до денъ днешенъ българскитѣ правителства не сж били годни да направятъ нѣщо,

за да се поправи поне донякъде лошото финансово положение на страната. Напротив, съ своите мързоприятни гъ вярват все повече и повече към батак, към влошаване на положението, вместо към неговото подобрене. Това е ясно. Исторически не е само войната, която докара всички нещастия; тръбна да кажем, че след войната имахме правителства, които не можаха по тия или ония причини да допринесат нищо, а извършиха до голъма степен отрицателни работи, които влошиха още повече финансовото положение, както то и днес е влошено.

Лошото финансово положение, на трето място, г. г. народни представители, е въ връзка съ очевидния факт, който тукъ се цитира и за който ни дава сведения статистиката, че балансът за външната ни търговия — без да го туряме въ връзка съ репарационните плащания, които, както казахъ, сж извънредно голъми — е единъ пасивенъ баланс. Нашиятъ вносъ презъ 1924 г. е съ около 1/2 милиардъ лева по-голъмъ отъ износа и, очевидно е, че при такъвъ единъ по-голъмъ вносъ — респективно по-малъкъ износъ — ние не можемъ да имаме заздравено финансово положение. Пасивниятъ балансъ на търговията ни съ странство се отразява зле върху финансовото положение на страната.

Понеже говоря за вносъ и износъ, г. г. народни представители, позволете ми да ви цитирамъ едно мързоприятно на правителството.

Вие знаете, че презъ 1924 г., въ миналата сесия на днешното Народно събрание, гласувахме единъ законъ за търговията съ външни платежни средства. Съ този законъ се даде на Българската народна банка монополъ да прави всички сдѣлки съ чужбина. Въ чл. 1 на този законъ се казва: (Чете) „Всички сдѣлки съ външни платежни средства, девизи и банкноти се извършватъ изключително отъ Българската народна банка“. Съ това законоположение ние искахме да дадемъ възможностъ на Българската народна банка ти сама да търгува съ чуждата валута, да пази българската валута и да регулира вноса и износа. Това е целта на закона. И затуй въ чл. 5, алинея трета, е казано, че продажбата на лева въ странство се забранява подъ каквато и да е форма.

Обаче, г. г. народни представители, предъ мене е „Държавенъ вестникъ“ бр. 56 отъ 12 юний 1924 г., въ който е публикуванъ единъ правилникъ за прилагане закона за търговията съ външни платежни средства — правилникъ утвърденъ съ царски указъ № 29. Въ чл. 12 на този правилникъ азъ чета: (Чете) „Експортторитъ, които сж продали стоката си въ левове, не следва да отстъпятъ никаква валута на Българската народна банка“. Значи, следъ като законътъ установява, че сдѣлки съ чужбина ще се вършатъ отъ Народната банка, дохожда правилникътъ, който въ чл. 12 казва, че когато единъ експортторъ прави сдѣлка съ чужбина въ български левове, никаква валута не дава на Българската народна банка. Когато се върши търговия съ чужди платежни средства, отстъпва се известна частъ отъ валутата на Българската народна банка.

И какъвъ е въ сжщностъ резултатътъ отъ това постановление на чл. 12 отъ правилника? Почнаха да ставатъ сдѣлки съ български левове безъ контрола на Българската народна банка и при възможностъ всеки единъ да прехвърли своите имоти въ чужбина, безъ да се завързва предъ Българската народна банка, че действително става една търговия, срещу която се теглятъ съ чекове отъ странство български левове, за да може въз основа на тѣзи чекове Българската народна банка да констатира, че има дирене на български левове и да поддържа добрия курсъ на българския левъ.

Очевидно, това постановление на чл. 12 отъ правилника не само че е противно на духа и целитъ на закона, но е и вредно и за стопанския развой на нашата страна; очевидно, резултатитъ отъ прилагането на този правилникъ не могатъ да бъдатъ задоволителни, защото ако се дава възможностъ на единъ търговецъ да търгува съ странство съ български левове и да не дава никаква валута, ако не се иска удостоверение, че отъ странство се изплащатъ български левове за тая и тая сдѣлка, съ това се дава възможностъ и за фиктивни сдѣлки, и за изнасянето на български левове въ странство, шомъ никой не прави контролъ, а по този начинъ нашата страна обеднява.

Азъ бихъ желалъ въ това отношение да се взематъ рационални мѣрки, да нѣма тази врата на чл. 12 отъ правилника за прилагането на закона за търговията съ външни платежни средства, презъ която врата могатъ да минаватъ безконтролно разни спекулации: мнозина отъ тукъ да прехвърлятъ българска валута въ чужбина и да купу-

ватъ тамъ чужда валута, а тукъ да казватъ, че продаватъ срещу български левове.

Г. г. народни представители! Когато говоря за причинитъ на лошото финансово положение на страната, не мога да не констатирамъ на четвърто място, че една отъ причинитъ е и българскиятъ държавенъ бюджетъ, който отъ редица години се свършва съ дефицитъ. Това е единъ факт, съ който ние всички тръбна да се справимъ. При единъ дефицитенъ държавенъ бюджетъ отъ редъ години, естествено е, че ще се яви финансова криза и особено стопанска криза. Българската държава не може да не се грижи за българското народно стопанство.

Този характеренъ белегъ на българскиятъ бюджетъ отъ редица години, да свършватъ съ дефицитъ, придружава и бюджета, който ни е предложенъ за разглеждане и гласуване. Трѣбна да кажа, че възможнитъ икономии, при упражнението на бюджета, ще трѣбна да бъдатъ частъ по-скоро направени. Но, най-напредъ позволете ми да ви кажа, че не може вече да се искатъ чрезмѣрно голъми доходи отъ прѣжитъ данъци въ България. Тази илюзия трѣбна еднажъ завинаги да бъде прекратена. Ще трѣбна веднажъ завинаги българскиятъ финансовъ министъръ да каже: не покачвамъ вече никакви прѣки данъци.

Министъръ П. Тодоровъ: Не съмъ ги покачилъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ: (д): Не зная дали нѣма да ги покачите, защото законитъ ви още не сж вотирани, и при все това ние имаме, както изтъкнахъ, единъ прѣкъ данък, който днесъ е увеличенъ. Въ всеки случай данъчното бреме отъ прѣки данъци е непоносимо вече и не може да бъде увеличавано.

А косвенитъ данъци? Увеличаването на косвенитъ данъци безспорно означава влошаване на стопанския животъ и засилване на скжпотията.

Министъръ П. Тодоровъ: И тѣ сжщо не сж покачени.

Д-ръ А. Гиргиновъ: (д): Правителството не трѣбна да преследва увеличаване данъцитъ — били тѣ прѣки или косвени — за да уравнивесея бюджета. Този илюзия трѣбна да бъде отстранена. Ще трѣбна, следователно, да тръгнемъ въ обратенъ направелние: да правимъ икономии въ разходната частъ. Тамъ трѣбна да бъдатъ насочени всичкитъ усилия на Парламента и на правителството.

Въ бюджета се предвижда съкращение на нѣкои служби. Никой не може да отрече, че въ България има излишни служби; никой не може да отрече, че нарастването на държавнитъ служалци за нѣколко само години отъ 60 хиляди на 90 хиляди е едно аномално явление. Безспорно, ще трѣбна да станатъ нѣкои съкращения, ще трѣбна да се направятъ нѣкои икономии въ това отношение. Но азъ трѣбна да отбележа, че Народното събрание днесъ по този въпросъ е въ пълна тъмнина. Народното събрание нѣма предъ себе си уясненъ въпроса. Съкращения въ бюджета сж шаблонни. Въ една кашцелария се предвиждатъ вместо четири души — петъ; въ друга вместо осемъ — седемъ. Бюджетопроектътъ преди всяко свидетелства, че тая работа не е пручена, че тя е произволна. За да ви докажа, че тя е произволна, ще ви цитирамъ бюджетопроекта на Министерството на народното просвѣщение.

Въ бюджетопроекта на това министерство вие предвиждате намаление числото на учителитъ въ първоначалнитъ училища съ 820, въ прогимназитъ съ 1800 и въ гимназитъ и учителскитъ институти съ 500. Закривате всичко 3.120 учителски мѣста. Това е горе-долу половината на цѣлото ви съкращение. Вие намалявате чиновницитъ съ около 6 хиляди; половината, 3-тѣ хиляди, сж учители.

Д. Мишайновъ (д. ст): Защото 24 хиляди души чиновници има подъ ведомството на Министерството на просвѣтата.

Д-ръ А. Гиргиновъ: (д): Подъ ведомството на Министерството на просвѣтата има около 21—22 хиляди учители. Но въ всеки случай азъ съмъ убеденъ, че и Министерството на просвѣщението нѣма точни данни за това. Но това не е важно. За мене е важно, че отъ 6 хиляди чиновници, които искате да махнете, 3-тѣ хиляди сж учители. Значи вие започвате съкращенията съ закриването на основни училища, на паралелки въ прогимназитъ и гимназитъ. Около 45% отъ съкращенията сж по Министерството на просвѣщението. Счита се, като че-ли въ България има нѣкакъвъ голъмъ лукъ отъ образование, а тъкмо обратното е вѣрно — че въ България образованието

още не е така пресметено, не може да се счете, че сме дали голѣмо образование на децата, за да почнемъ съкращенията отъ тамъ. Ние нѣмаме право да правимъ това. Докато въ България имаме 50% грамотни, докато имаме конституция, въ която се постановява, че основното образование е задължително, и когато тѣпърва има да развиваме прогимназиите да се изравнятъ като единъ по-горенъ курсъ на задължителното образование — което развитие още не сме го постигнали — ние нѣмаме право, г. г. народни представители, да унищожаваме паралелки въ училищата и да премахваме учители. (Възражения отъ сговориститѣ) Азъ разбирамъ, че може да има нѣкои излишни учители, но това сж единични случаи. Не могатъ да бждатъ излишни 3.100 души учители.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. Гиргиновъ! Имайте предъ видъ, че едно голѣмо съкращение се явява отъ оставянето реалитѣ да ги издържатъ общинитѣ; а основното и прогимназиялното образование сега е повече гарантирано, отколкото е било по-рано. Ние поемаме издржката на основнитѣ училища и на прогимназиите отъ държавата, обаче държавата се дебарасира отъ реалитѣ.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Въ първоначалнитѣ училища се закриватъ 820 учителски мѣста — а първоначалното училище не е реалка. Въ прогимназиите се закриватъ 1800 учителски мѣста. Всичко въ прогимназиите и въ първоначалнитѣ училища се закриватъ 2620 учителски мѣста. Какво ми говорите за реалки? Тамъ, дето се решаватъ назначенията не отъ централната училищна властъ а отъ училищното настоятелство, тамъ се закриватъ учителски мѣста. Основнитѣ училища и прогимназиите сж подъ ведомството на училищнитѣ настоятелства.

Сега ние имаме единъ бюджетъ, г. г. народни представители, на длъжностни лица: толкозъ и толкозъ длъжностни ще има. Не е установено, обаче, въ кои села, въ кои градове ще има училища, къде ще има прогимназия и пр. и пр. Това остава да се нарежда отъ Министерството на народното просвѣщение; министерството ще каже въ известно село ще има ли училище или нѣма да има, ще има ли прогимназия или нѣма да има прогимназия. Това е-положението по бюджета. Предвиждатъ се учители толкозъ и толкозъ въ цѣла България и тѣхъ ще ги разпредѣли Министерството на просвѣщението. То ще каже на едно село: вие нѣмате условие да имате първоначално училище — и ще го закрие; на друго мѣсто ще каже: достатъчни ви сж трима или двама, вмѣсто да имате осемъ или петъ учители. Ето ви една неразбория.

Какъ може да паложки Министерството на просвѣщението на училищнитѣ настоятелства числото на учителитѣ въ села и градове, когато училищнитѣ настоятелства решаватъ въпроса? Ето ви данни, за да видите, че въпросътъ не е проученъ, не е добре обсъденъ. Даннитѣ, сж които разполагамъ по Министерството на просвѣтата, сж най-красноречиво доказателство, че ние вършимъ една работа, безъ да знаемъ какъ ще се завърши. И най-сетне можемъ ли ние днесъ да прокараме такава една реформа при недостига на образование въ България? Можемъ ли при тая главна длъжностъ, която има държавата — да дава образование на народа — да закриваме въ задължителнитѣ първоначални и прогимназиялни училища 2600 учителски мѣста?

Вземете по-нататъкъ какво става въ учителскитѣ институти. Софийскитѣ учителски институтъ се закрива, Плевенскитѣ учителски институтъ се закрива. Защо се закрива единъ образецъ учителски институтъ, какъвто е Софийскитѣ, въ който сж ходили напоследъкъ — докогато знаа — нѣколко души приятели на правителството — отъ днешното болшинство, за да видятъ какъ образецъ се преподава тамъ, какъ се изкарватъ учители за прогимназиите, учители сж една специална подготовка, когато въ България отъ 6 хиляди прогимназиялни учители 3-тѣ хиляди сж безъ цензъ, т. е. волнонаемни, когато, значи, България има пужда часъ по-скоро отъ подобрене състава на прогимназиялното учителство. Има ли разумъ въ тая реформа? Може ли тя да бжде одобрена така, както е прокарана? Очевидно — не. Защо ще се затваря учителскитѣ институти, който въ две години подготвя единъ учителъ за прогимназияленъ преподавателъ? Въ България 3 хиляди души прогимназиялни учители не можете да ги получите отъ Университета, защото свършилитѣ Университета отиватъ въ гимназиите. Днесъ учителскитѣ институти хвърлятъ на година по 200, 300, 400 души подготвенъ учителски персоналъ за прогимназиите. Значи, даже при тия учителски институти, прогимназиялнитѣ учителски персоналъ не може изведнажъ да бжде подобренъ — той

постепенно се подобрява; както знаете, той и до днесъ не е подобренъ, защото 50% отъ прогимназиялнитѣ учители сж сж недостатъченъ цензъ, сж волнонаемни учители.

Та, когато говоримъ за съкращение на службитѣ, трѣбва да си отваряме добре очитѣ какво ще съкращаваме. Въпросътъ трѣбва да се проучи добре, а не така както е сложенъ въ бюджетопроекта на Министерството на народното просвѣщение. Съ съкращенията ще трѣбва да дойдемъ най-после до просветата и учителитѣ, а не да почваме отъ тамъ — 45% отъ всички съкращения да бждатъ само по Министерството на народното просвѣщение.

Съкращението на службитѣ, г. г. народни представители, никой не би желалъ да бжде отхвърлено, но да стане едно разумно, възможно нѣщо, добре обмислено. И за тая целъ трѣбваше действително да имаме подготовителни материяли. Не е достатъчно само цифрената таблица на г. министра на финанситѣ въ бюджета: въ тая канцелария вмѣсто 5 да останатъ 4 души, въ оная канцелария вмѣсто 15—12 души и т. н. Това не е достатъченъ материялъ, а трѣбва да имаме едно действително проучване на службитѣ: да видимъ въ коя служба ще трѣбва да станатъ реформни, къде да се съкрати, какъ да се реформиратъ службитѣ и т. н.

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ премахнахъ 1.300 човѣка благодарение на третѣ закона, които вотирахте.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Министерството на народното просвѣщение още отъ ози денъ чака телеграми, за да види какъвъ е броя на ученицитѣ и колко излишни учители има. То не знае нищо, помъ отъ телеграми чака сведения; па се съмнявамъ и до днесъ дали има точни сведения.

Д. Мишайковъ (д. сг): Съкращенията сж станали възъ основа на сведенията за броя на ученицитѣ и учителитѣ отъ миналата година.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Азъ се съмнявамъ даже дали можете на чужденцитѣ да дадете сведения колко училища и ученици има въ България.

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): За жалостъ, констатирано е това. — Следователно, за да се уравновеси нашия бюджетъ ще трѣбва да се направятъ икономии и съкращения не такива, каквито днесъ ни се предлагатъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Конкретно кажете.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Ще кажа. Имайте търпение! — За да има уравновесенъ бюджетъ, ще трѣбва да се засилатъ и приходитѣ на държавата. Приходитѣ на държавата, отъ прѣжитѣ и косвенитѣ данъци никой нашъ министъръ на финанситѣ — днешенъ и въ бъдеще — да не си прави иллюзия, че може произволно да ги увеличи. Докато не забогатѣе на нова смѣтка държавата въ нѣкои отношения, не могатъ да се събератъ чувствително голѣми данъци. Сега ще трѣбва следователно приходитѣ на държавата да бждатъ усиленни отъ едно друго перо — перото на държавнитѣ стопанства, на държавнитѣ имоти.

Министъръ П. Тодоровъ: Право е туй.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Отъ тамъ трѣбва да се намѣрятъ приходи. Въ това отношение трѣбва да има една добре обмислена политика на правителството; реформената му дейностъ трѣбва да бжде насочена къмъ засилване на приходитѣ отъ желѣзници, пощи, мини и гори въ България. Що се отнася до желѣзницитѣ, г. г. народни представители, тѣхнитѣ приходи могатъ да бждатъ увеличени, но за да се получи това, трѣбва да се увеличатъ богатата въ страната, трѣбва да се засили стопанския животъ; тогава, безспорно, приходитѣ отъ желѣзницитѣ ще бждатъ увеличени.

Съ огледъ на тая целъ ще трѣбва да се спре строежа на желѣзници по партизански съображения. Ние почваме да строимъ нови желѣзници, но не въѣжи пътъ най-важнитѣ. Строятъ се най-маловажнитѣ, намѣсто да се строятъ по-важнитѣ желѣзници въ България. Въ строежа на желѣзници у насъ има една пълна безсистемностъ. Никой не е противъ строежа на желѣзници, но тѣ трѣбва да почнатъ да се строятъ така, както изискватъ интереситѣ на стра-

ната. Разширението на желъзопътната мрежа да стане така целесъобразно, че въ скоро време държавата да засили своите доходи.

Що се отнася до държавните мини — аз пакъ се повръщамъ на този въпрос — днесъ мога да потвърдя заключенията, които направихъ отъ тази трибуна при разглеждането на новия законъ за мината „Перникъ“. Моите думи се потвърждаватъ сега на нова смѣтка. Отъ реализираният бюджетни упражнения до 1923/1924 г. ето какъвъ резултатъ имаме. Въ мината „Перникъ“ добивната цена на единъ тонъ въглища презъ 1921/1922 г. — за бюджетното упражнение говоря, не говоря търговски, защото търговски баланси нѣмаме — при единъ разходъ отъ 95 милиона лева, и годишно производство отъ 825.000 тона, е била 115 л. Презъ 1922/1923 г. добивната цена на единъ тонъ въглища е била 148 л.; презъ 1923/1924 г. — 243 л. 243 л. е струвалъ на държавата бюджетно единъ тонъ въглища презъ 1923/1924 г. Понеже за 1924/1925 г. има само разрешени кредити, бюджетното упражнение още не е приключено, естествено, въ това отношение цифрите не сѣ пълни. Въ всѣки случай, въз основа на разрешените кредити, азъ констатирамъ, че презъ 1924/1925 г., единиятъ тонъ въглища отъ мината „Перникъ“ е струвалъ на държавата 320 л.

П. Стояновъ (р): Само административните разноси сѣ 100 л. на тонъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Продажната цена на единъ тонъ въглища презъ 1921/1922 г. е била 114 л., значи по-малка отъ добивната цена съ 1 л.; презъ 1922/1923 г. — 121 л., значи по-малка отъ добивната цена съ 27 л.; презъ 1923/1924 г. — 203 л., значи по-малка отъ добивната цена съ 40 л., презъ 1924/25—217 л., значи по-малка отъ добивната цена съ 103 л. Продажната цена на единъ тонъ въглища получавамъ, като раздѣлямъ приходите на държавата отъ мината съ произведеното количество въглища. Виждате, че държавата има очевидни бюджетни дефицити отъ мината „Перникъ“. Дефицитите отъ мините „Бобов-долъ“ и „Марица“, сѣ още по-големи, но не желая да отнемамъ времето на Народното събрание.

Министъръ П. Тодоровъ: Отъ къде вземахте цифрите за приходите отъ мината „Перникъ“? Отъ държавния бюджетъ ли?

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Да.

Министъръ П. Тодоровъ: Тамъ Ви е грѣшката. Защото мината „Перникъ“, за нещастие, всѣкога има да взема отъ разните държавни учреждения и тия вземания не сѣ вписани въ бюджета. Въ близко време ще се внесе законопроектъ за това и ще видите колко много дължатъ на мината „Перникъ“ държавните желъзници и маса други държавни учреждения. Това е единъ новъ дефектъ въ нашето държавно стопанство.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Въ всѣки случай отъ данните, които изнесохъ, е явно, че нашите държавни мини работятъ съ дефицити; държавата нѣма приходи отъ тѣхъ, а би трѣбовало да има. Правителството трѣбва еднажъ за винаги да разреши проблемата за приходите отъ държавните стопанства, защото не може да очаква само на приходите отъ данъкоплатците.

Тѣзи дефицити, безспорно, налагаха да се направятъ една реформа, чрезъ която да се рационализира производството и стопанисването на мината „Перникъ“. Така дойде законътъ за автономията на мината „Перникъ“, но и той не допринесе нищо въ това отношение. Това е очевидно. Защото, за да има едно рационално производство и стопанисване на мината „Перникъ“, последната трѣбва да има едно действително на висотата на положението си управление. Трѣбва да се направятъ всички необходими реформи и въ самото управление на мината „Перникъ“, за да се получатъ реални печалби за българската държава. Както знаете, законътъ предвижда единъ голѣмъ управителенъ съветъ на мината отъ 8—9 души. Още когато се разискваше закона, отъ тази трибуна азъ казахъ, че единъ управителенъ съветъ отъ 8—9 души е не само луксъ за мината „Перникъ“, но и една пакостъ за нея. Защото кои ще турите вие въ този управителенъ съветъ? Кои сѣтѣзи 9 души, които ще управляватъ мината „Перникъ“? Представители на съсловия ли ще бѣдатъ, на консоматори ли — кои ще бѣдатъ тѣзи 9 души?

С. Василевъ (д. ст): 12 души сѣ, не 9.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Още по-лошо. Дванадесетъ души — това е цѣлъ синедрионъ! Защо 12 души да управляватъ мината „Перникъ“? И тогава дойдохте да търсите между партизаните си, за да ги направите миньори, въглекопачи. Какво ще вършатъ тѣзи 12 души? Тамъ има нужда да се комбиниратъ познания — да дойде минниятъ инженеръ, да дойде икономистътъ, да дойде и юристътъ, ако трѣбва, за да има една директива. Но такава комбинация на познания, за да се получи една целесъобразна директива за мината „Перникъ“, не може да стане съ 12 души. Това може да създаде само синекурни длѣжности и днешното правителство ще нагласи на тѣхъ едни свои партизани, утрешното — други и т. н. Нѣма нужда 12 души да управляватъ мината „Перникъ“, тя има нужда отъ една истинска дирекция отъ двама-трима души най-много. Днесъ въ бюджета има едно влошаване въ това отношение. Тази година вече не гласуваме бюджета на мината „Перникъ“. Народното събрание нѣма да знае кой ще я управлява. И положението на мината „Перникъ“, колкото сега е ясно, 10 пъти по-лошо ще бѣде занаяредъ и общественото мнение не ще може да държи никаква смѣтка. Мината „Перникъ“, повтарямъ има нужда отъ една истинска дирекция. Поне предвидете и за нея онова, което има въ законопроекта за Държавната печатница: годишниятъ балансъ, заедно съ смѣтката „загуби и печалби“ и докладъ на провѣрочната комисия да се разикватъ тукъ, въ Народното събрание, при разискването по приходите и разходите на държавата. И тогава ще имаме и автономно управление, и по-добра дирекция, и единъ контролъ отъ страна на народното представителство и на общественото мнение върху дѣлата на мината „Перникъ“. Тогава ще можемъ да видимъ какъ е съставенъ бюджетътъ ѝ.

П. Стоячевъ (р): Директорътъ на Държавната печатница влиза и въ управителния съветъ — самъ себе си ще контролира. Тамъ работата е още по-сѣбрана.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Действително, че работата е много сѣбрана. Азъ ще моля почитаемото правителство да внесе единъ законопроектъ за измѣнение на закона за автономията на мината „Перникъ“. Този законъ трѣбва да бѣде измѣненъ преди всичко относително състава на управителния съветъ и да се предвиди задължението за управлението на мината „Перникъ“ да се отчита въ краи на годината предъ Народното събрание. Управителниятъ съветъ на другите мини, които сѣ на акционерни дружества, се отчитатъ предъ общите събрания на дружествата. Тукъ нѣмаме общо събрание, а имаме Народно събрание и предъ него ще трѣбва да се отчита управителния съветъ на мината „Перникъ“. Балансътъ, смѣтката „загуби и печалби“, заедно съ предвидените възнаграждения, тантиеми, печалби и пр., всичко това да минава презъ Народното събрание, за да ги види народното представителство и да ги прецени правилно. Тогава ще имаме едно действително подобрене въ търговския балансъ на мината „Перникъ“.

Г. г. народни представители! Тукъ се изказа мнение отъ министерската маса, че българската държава трѣбва да прибегне къмъ износъ на въглища. Това е много вѣрно. България — трѣбва да залопнимъ това добре — е една отъ най-богатите съ каменни въглища страна и, ако тя иска да разработи всички мини, не може да ги употребява за свои нужди, а трѣбва да ги изнася. Това е една голѣма задача за правителството. Безспорно, въ това отношение ние ще изкажемъ всичките съчувствия на едно правителство, ако то може да създаде условия за единъ износъ на каменни въглища отъ България. Но трѣбва да прибавимъ, че износътъ на каменни въглища отъ България, при качествата на българските въглища, ще стане най-добре тогава, когато тѣ се изнасятъ не като сурови въглища, защото като такива пласментътъ имъ въ чужбина ще бѣде много ограниченъ и недостатъченъ, тъй като отъ атмосферните влияния както перникитѣ, така и тѣмъ подобните въглища се разрушаватъ. А черни въглища отъ частните мини ние имаме въ малко количество и тѣ не могатъ да бѣдатъ изнасени. Що се отнася до мината „Перникъ“, тя има въгленъ, който се разрушава, а това ще пречи на износа. Следователно, износътъ на тѣзи въглища трѣбва да бѣде не въ сурово състояние, а преработени, брикетирани. За мене една очевидна задача на

българската държавна власт е да нареди износа на каменнитъ вглища. Но ние не можемъ да имаме голѣмъ износъ само на сурови вглища. Затова трѣбва да прибѣгнемъ часъ по-скоро къмъ брикетирането на вглищата. И когато можемъ да гарантираме единъ износъ на вглища, тогава, вмѣсто днешното производство дневно отъ 3—4 хиляди тона, ще може това производство да бѣде 5—6 и повече хиляди тона дневно, значи ще се удвои, ще се утрои, ще се очетвори производството, за да се обогати страната и едновременно съ този износъ ще се вкара и чужда валута, ще се закрѣпи финансовото положение на страната, ще се създадат приходи на държавата, на българскитъ желѣзници и т. н. Съ усиляването на този износъ ще можемъ да балансираме износа и вноса на българската държава. Ето въ какво направление ще трѣбва да се поработи.

Като говоря това, мене ми дохожда на умъ, че за уравновѣсяването на нашия бюджетъ или по-право за подобрене на нашето финансово положение трѣбва да се изостави часъ по-скоро тази безсистемностъ на строежитъ, които сѣ почнати отъ българската държавна власт. Започнатитъ строежи въ села и градове по всички ведомства свидетелствуватъ какъвъ голѣмъ хаосъ, какъвъ голѣмъ произволъ, каква голѣма безсистемностъ съществува въ това отношение, че отъ всички тѣзи строежи има много малко съ производителни цели.

Българскитъ държавенъ бюджетъ нѣма производителни разходи. Вземете българскитъ държавни желѣзници. Разходътъ въ държавния бюджетъ, предвиденъ за държавнитъ желѣзници, почти не може да се каже, че е производителенъ разходъ. Той е единъ разходъ за поддържане на държавнитъ желѣзници, за закрѣпване на тѣхното сегашно разнебитено даже състояние, а не за производителна целъ — да се подобри желѣзопътната мрежа, за да се засилятъ приходитъ отъ държавнитъ желѣзници. Такавъ разходъ ние нѣмаме. И въобще нашиятъ редовенъ и извънреденъ бюджетъ не може да се похвали съ нѣкакъвъ си производителенъ разходъ, който, като бѣде направенъ, да бѣде гарантирано, че въ бъдаще, въ едно близко или далечно бъдаще, въ всѣки случай въ едно бъдаще, ще даде приходъ на държавата. Въ това отношение ние трѣбва да разрешимъ задачата. И затова азъ обръщамъ внимание на въпроса за експорта на вглищата. Но това не трѣбва така шеговито да се подемe и не можете да се задоволите само съ единъ законъ за мината „Перникъ“, нито да си мислите, че можете да изнесете вглищата отъ мината „Перникъ“ въ задоволително количество. Работата трѣбва да се подемe сериозно, защото това богатство отъ каменни вглища е въ рѣцетъ на българската държава. И задачата сега е да се опредѣлятъ пѣтицата, най-правилнитъ пѣтица, по които да се върви, да се намѣрятъ средствата и начинитъ за туй, но да не се почне криво и да се дойде до нежелателни резултати. Въ всѣки случай, обаче, за мене, който наблюдавамъ българската действителностъ, не може да не се открива една перспектива, що се отнася до нашитъ каменновглиени мини, за бъдащото обогатяване на нашата страна. Но въ това отношение още нищо не е почнато и началото, което се турна съ закона за автономията на мината „Перникъ“, свидетелствува, че и тази идея за мѣродавнитъ кржгове днесъ още не е добре узрѣла и че тѣ по отношение реализирането на тази идея не сѣ на правия пѣтъ.

Г. г. народни представители! Когато се говори за подобрене на държавното финансово положение, не може да не се спре човѣкъ и на въпроса, каква е вътрешната политика на правителството и доколко тя влияе върху финансовото положение на страната и върху бюджетнитъ разходи. Всѣка една вътрешна политика си има своитъ специфични разходи. Всѣко едно правителство изготвя своя бюджетъ съобразно съ своята политика и дава своя специална физиономия на бюджета. Въ това отношение, безспорно, изключение не е направило и днешното правителство. Неговиятъ бюджетъ свидетелствува за вътрешната му политика, за курса на вътрешното му управление. Имаме силна охрана, сѣмна охрана, голѣми разходи за поддържането на тази охрана. Това е единъ фактъ, който не може никой да отрече. Докато имаме, следователно, този курсъ на управление, трѣбва да има непременно тѣзи голѣми разходи за силна охрана. Само когато се смѣни курсътъ на управлението, само тогава може да се видоизмѣни физиономията на разходния бюджетъ.

Вътрешното управление на страната е въ връзка съ финансовото ѝ положение. Никой не може да отрече, че

създаденитъ борби въ нашата страна, създаденитъ специаленъ режимъ на усиленна стража и охрана — нежелателни явления, които ние наблюдаваме отъ известно време — безспорно, сѣ се огразили върху финансовото положение на страната. Ако ние ежедневно наблюдаваме една конспирация, която се пригответава; ако нашата страна още продължава да бѣде застрашена отъ рѣзни разбойнически банди; ако въ България още не сѣ стихнали политическитъ страсти; ако въ България силната рѣжа продължава да действува силно и премного силно, за да унищожи своя противникъ; ако ние постоянно сме предъ едно впечатление, че въ България има много убийства и голѣма вѣроятностъ за една вътрешна междуособица, . . .

Министъръ И. Русевъ: Нѣма вѣроятностъ за такава.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д): Приятно ми е да Ви слушамъ, г. министре, ако всичко това, което казвате, е безспорно така. — . . . безспорно е, че всичко това поражда известна несигурностъ въ нашата страна, която несигурностъ се огразява извънредно зле върху финансовото положение на страната. Вътрешната политика и вътрешното положение на страната безспорно иматъ голѣмо значение по отношение финансовото положение на страната. Застоятъ е толкова по-голѣмъ, финансовата криза е толкова по-голѣма, колкото е по-голѣма вѣроятността за вътрешни размирици, колкото повече борбитъ между двата враждующи лагери, въоръжени единъ срещу другъ, се водятъ съ голѣмо ожесточение. При това вътрешно положение, естествено е, че нито производството може да напредва, нито занаятитъ, нито индустрията, нито търговията, естествено е, че се явява голѣмъ застои на българската пияца и голѣма мизерия въ средствата за прехрана на населението въ България. За да получимъ едно облекчение, едно подобрене на финансовото положение, ние трѣбва часъ по-скоро да дойдемъ до положението на взаимна политическа борба въ кръга на законитъ, да престане взаимноизтрѣблението, да престане проливането на кръвъ, да се постави политическия животъ въ рамкитъ на закона, да престанемъ да оправдаваме даже нарушенията на законитъ съ огледъ на по-висши задачи и по-голѣми интереси, които ние защитаваме, следователно, да дойдемъ до нормаленъ политически животъ. Само тогава ще можемъ да имаме единъ по-добъръ бюджетъ, едно засилване, едно подобрене на финансовото положение. Да мислимъ, че съ специални закони, съ чрезвичайни мѣроприятия ще може да се подобри финансовото положение на страната, естествено е, че това би било една съ нищо неоправдана илюзия.

Явно е, г. г. народни представители, че има много още какво да се пожелае за подобрене вътрешното положение. Не намирамъ достатъчно думи, съ които да изразя нашето желание за по-скорошното подобрене на вътрешното положение. Днесъ България има една голѣма задача за постигнe. Тая задача е да се дойде до едно пълно успоксение, до едно пълно примирение въ страната. Това не ще е признакъ на слабостъ. Не би трѣбвало да мислимъ, че ще трѣбва да показваме бабавилтъкъ. България е вече доста изтерзана. Отъ дълги години тя води една борба на самоизтрѣбление, която може да коснува и живота ѝ. Задачата е поставена ясно и категорично: да се омилотвори страната, да се успокои тя, да почне нормаленъ политически животъ. Отъ подписването на договора за миръ българскитъ народъ изживѣва голѣмото свое нещастие. Той е може-би отъ рѣдко нещастнитъ народи въ Европа. Въ всѣки случай българскитъ народъ е терзанъ и той продължава да бѣде терзанъ. Отъ подписването на договора за миръ до день-днешенъ политическата история на България зарегистрира кривни, опасни, лоши пѣтица. Правени сѣ разни опити, нещастие, вмѣсто да се намали следъ подписването на договора за миръ, продължава да се усилюва. Ведствението, което е обладало българското племе въ предѣлитъ на царство България, се усилюва, вмѣсто да се намалява. Трѣбва да намѣримъ начинъ, за да спрѣмъ този ходъ, да му дадемъ обратна посока. Не трѣбва да си правимъ илюзия, че кой знае какво сме допринесли за заздравяването и подобренето на наранения български народъ. Раната е открита, тя е голѣма, много болезнена и отъ день на день се увеличава — това е фактъ, който не трѣбва никой да отрича. Ние имаме голѣми нужди, които ще трѣбва да задоволимъ; ние имаме мизерия, която ще трѣбва да отстранимъ, по ние нѣмаме средства да сторимъ това. Ние имаме единъ бюджетъ, който ще трѣбва

да уравнивесимъ. Часъ по-скоро българската финансова администрация ще трѣбва да се откаже, споредъ мене, отъ това свое желание, неоправдано съ нищо, да си служи съ извънреденъ бюджетъ за посрѣщането на редовни нужди. Бюджетътъ ще трѣбва да се приключи ясно и откровенно, такъвъ, какъвто е, споредъ действителнитѣ нужди и цѣль свѣтъ да види, че той е дефицитенъ, че България не може да направи другъ бюджетъ, освенъ дефицитенъ. Ние не трѣбва да даваме на чужденцитѣ оръжие противъ насъ, като представяме бюджета си за уравнивесенъ, само и само да можемъ въ нѣкое политическо събрание, въ нѣкоя кръчма или въ нѣкой клубъ да кажемъ, че ние имаме уравнивесенъ бюджетъ и че нашитѣ предположения за постъпленията напълно сѣ се оправдали. Като отдѣляме много пера отъ редовния бюджетъ и ги поставяме въ извънредния бюджетъ, ние правимъ една безрасждна работа и даваме материялъ на всички наши кредитори да мислятъ, че България е действително една щастлива страна, че тя може да плаща всичко, защото има бюджетни излишци. Въ действителностъ българскиятъ народъ, ако трѣбва да задоволи всичкитѣ свои нужди, нѣма да остане нито стотинка излишна въ бюджета и тогава ще изпъкне голѣмиятъ дефицитъ въ нашето държавно стопанство.

Така или иначе, г. г. народни представители, азъ констатирамъ, че и внесенитѣ бюджетопроектъ свидетелствува, че още сме далечъ отъ онѣзи пѣтица, по които трѣбва да тръгнемъ, за да се стабилизира и закрѣпи финансовото положение на страната. Той е единъ бюджетъ, който ще остави своя миналъ, своя пасивъ, ще остави нови дефицити въ историята на българскитѣ държавни финансии. И този бюджетъ свидетелствува още, че ние не сме направили още нищо съществено за отстраняването на злото, въ което е попаднало нашето отечество. Ние бихме желали да настѣпни деня, когато ще ни се представи единъ бюджетъ макаръ и съ дефицити, но бюджетъ искрентъ, който ще задоволява всички нужди и който бюджетъ, преди всичко, ще може да засвидетелствува, че България не стои предъ тази голѣма опасностъ, предъ която днесъ е поставена, да дава постоянно своитѣ грамадни богатства вънъ отъ страната и да не може да посрѣща своитѣ нужди. На чиновникитѣ ще трѣбва да се даде това, което е потребно. Реформи ще трѣбва да се направятъ, главно ще трѣбва да се предвидятъ производителни разходи. Извънредниятъ бюджетъ ще трѣбва да стане редовенъ, за да може всѣки единъ да види въ какво мизерно положение се намира българскиятъ народъ, и за да може всѣки единъ да знае, че българското управление е почнало да изпълнява своитѣ задължения. Ние бихме желали да дойде по-скоро часа, когато ще имаме единъ бюджетъ, въ който ще констатираме голѣмъ напредѣкъ и гарантиране бѣдащето на българския народъ; единъ бюджетъ, макаръ съ дефицити, но реаленъ, истински бюджетъ, който ще гарантира по-добро бѣдаще на българския народъ. (Ржкоплетскания отъ демократитѣ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Харизановъ. Отсѣждствува.

Има думата народниятъ представителъ г. Василъ Домузчиевъ. Отсѣждствува.

Има думата народниятъ представителъ г. Минчо Дияновъ. Отсѣждствува.

Поради нѣмане други записани оратори, прекратявамъ разискванията по бюджетопроекта.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Азъ моля, понеже трѣбва да си систематизирамъ бележитѣ, които съмъ взелъ по речитѣ на господата, които говориха по бюджетопроекта, да остане да говоря въ утрешното заседание.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министърътъ на финанситѣ ще говори утре.

Пристаиваме къмъ четвърта точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитѣ.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Преди нѣколко дена Народното събрание прие безъ разискване на първо четене законопроекта за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитѣ. Още тогава е било уговорено, че при второ четене ще могатъ народнитѣ представители да се изкажатъ по принципъ по законопроекта.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. докладчикъ, по тоя законопроектъ не е уговорено таква нѣщо.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Тогава азъ се отказвамъ да говоря членъ по членъ, щомъ толкова се бѣрза.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ Ви моля да докладвате. Ще се говори толкова, колкото предвижда правилникътъ.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Ако по единъ законопроектъ за полицията говорихме 15 заседания, азъ мисля, че по законопроекта за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитѣ ние ще трѣбва да свещенодействуваме.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ние трѣбва да съблюдаваме наредбитѣ на правилника. Вие като докладчикъ имате пълна свобода да се изказвате когато и колкото пожелаете.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): Законопроектътъ за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитѣ има за цѣль да обедини усилията на държавата и частната инициатива на обществото, за да може да се подпомогне на ония българи, които не безъ основание претендиратъ да иматъ най-голѣми заслуги къмъ българския народъ. Въ мотивитѣ на законопроекта между другото ние четемъ: (Чете) „Съ цѣль да се обединятъ всѣки усилия на правителството и общество, и се съсредоточатъ всѣки грижи за пострадалиятъ отъ войнитѣ въ една отдѣлна специална служба снабдена съ авторитетъ и средства, се изработи настоящия законопроектъ“.

Г. г. народни представители! Нека ми бѣде позволено да говоря по този въпросъ съ пълна откровеностъ. Азъ мисля, че всѣки ние тукъ и ония, които сѣ били преди насъ тукъ, носимъ отговорностъ за онова плачевно положение, въ което днесъ се намиратъ пострадалиятъ отъ войнитѣ.

Пострадали отъ войнитѣ сѣ: инвалидитѣ, вдовицитѣ на убититѣ, децата на убититѣ и родителитѣ било на инвалидитѣ, било на убититѣ. Азъ не помня де чегохъ на времето си една мъдростъ, написана отъ единъ добъръ умъ. Тамъ се казваше следното: като хора сѣ най-голѣми заслуги къмъ отечеството сѣ ония, които сѣ паднали на бойното поле; втори по рангъ сѣ заслуги къмъ отечеството сѣ ония, които сѣ оставили частъ отъ тѣлата си, или частъ отъ кръвта си по бойнитѣ полета — това сѣ инвалидитѣ; трета категория заслужили това сѣ ония, които сѣ се удостоили съ орденъ за храбростъ за проявена доблестъ, за самопожертвувание и т. н., т. е. тия които сѣ проявили духовни ценности при защитата на отечеството. Азъ мисля, че никой не може да оспори правдивостта на тази мисълъ. И ако това е така, пита се: защо до днесъ държавата, обществото не вземаха съответнитѣ разумни мѣрки, за да бѣдатъ поставени инвалидитѣ и наследицитѣ на убититѣ при по-добро материално положение?

По желание на всѣки инвалиди, на всѣки пострадали отъ войнитѣ въ цѣла България съ настоящия законопроектъ се създава при Министерството на войната „отдѣление за подпомагане пострадалиятъ отъ войнитѣ“. За да бѣде това отдѣление при Министерството на войната, това е поради безграничното довѣрие, което тѣ питатъ къмъ Военното министерство. Тѣ считатъ, че когато тѣхната съдба бѣде дадена въ рѣцетѣ на това министерство, само тогава ще бѣде облекчена. Военното министерство, вслушвайки се въ тая преценка на пострадалиятъ отъ войнитѣ, създава този законопроектъ. Той е вече приетъ на първо четене. Върху него обширно се дебатира въ комисията по Министерството на войната. Тамъ той претърпя известни измѣнения, които ясно личатъ при сравнение на приетия на първо четене законопроектъ и настоящия докладъ.

Да се каже, че нищо не е направено за инвалидитѣ — нѣмаме основание; да се каже, че е направено всичко онова, което е трѣбвало да се направи — също нѣмаме основание. Още следъ първата война, още въ 1913 год. сѣ създаденъ законъ за пенсийтѣ на пострадалиятъ отъ войнитѣ. Споредъ тоя законъ, пенсийтѣ се опредѣлятъ съобразно тогавашното разписание за болеститѣ, което раздѣля инвалидитѣ на три категории: първа, втора и трета. Като база на това раздѣление е служило обстоятелството, кой инвалидъ каква работоспособностъ е изгу-

билъ. Това раздѣление, обаче, се счете като несправедливо и се създаде допълнителенъ законъ за пенсиитѣ отъ 1921 г., споредъ който инвалидитѣ се раздѣлятъ на 10 класа. Въ първиятъ класъ влизатъ ония, които иматъ изгубена 10% работоспособностъ, въ вториятъ класъ влизатъ ония, които иматъ 20% изгубена работоспособностъ и т. н. и т. н. По тая класификация въ България сме имали 37 хиляди инвалиди, на които държавата е трѣбвало да дава инвалидна пенсия. Въ послѣдствие, обаче, разписанието за болеститѣ приема едни по-ограничителни мѣрки и медицинскитѣ комисии лишиха, възъ основа на същото разписание, всички ония инвалиди, които влизатъ въ първия и втория класъ, т. е. тия които иматъ работоспособностъ 10% и 20%. По такъвъ начинъ около 18 хиляди души инвалиди изгубватъ правото на пенсия. Това нѣщо внесе известно раздражение въ срѣдата на инвалидитѣ, за което вие сте чели било въ тѣхния печатъ, било въ резолюциитѣ, които тѣ вземаха по тоя въпросъ. По тоя случай тѣ правиха и манифестации, въ които протестираха противъ това разрешение на въпроса отъ страна на държавата. За да може да се поправи тая несправедливостъ, съгласно едно нареждане на министерството отъ 1 мартъ т. г., комиситѣ ще трѣбва да бждатъ по-щедри и, тъй да се каже, съ по-широкъ масщабъ да мѣрятъ, за да могатъ повече инвалиди да получатъ пенсия.

Г. г. народни представители! Въпроса за подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ занимава общественото мнение не само у насъ, а и въ западнитѣ демократични страни. Този въпросъ за сега е уреденъ най-добре въ Германия, Англия, Америка и Франция. Тамъ въ всички законоположения, които уреждатъ тоя въпросъ, като лйтъ-мотивъ е поставенъ принципа: всички инвалиди, които сж се занимавали съ известна професия, но не сж лишени съвършено отъ физически сили, да имъ се създадатъ професионални училища, въ които тѣ да усъвършенствуватъ своя занаятъ, за да изкарватъ прехраната си съ собственъ трудъ. Този принципъ е възприетъ при изработването на настоящия законопроектъ. И когато азъ почна да го чета членъ по членъ, вие ще видите, че въ него е застъпенъ принципа за създаването на професионални училища, за да се подпомогне на пострадалитѣ отъ войнитѣ.

Сега за сега този въпросъ не е разрешенъ правилно. Днесъ ние имаме инвалиденъ домъ, приюти, сиропиталища и пр. Едни отъ тѣхъ сж създадени чрезъ държавни средства, а други по частна инициатива. Всички тѣ преследватъ една и съща цѣль, безъ да сж обединени въ едни рѣце, безъ да се ръководятъ отъ една единна воля. Съ една дума това дѣло е дезорганизирано. То не дава очакванитѣ резултати. Ето защо законопроектъ иска да обедини всички грижи, които държавата е положила и всички инициативи, които обществото е взело за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ.

Известно ви е, г-да, че на първо мѣсто, като първо учреждение, което въ това отношение играе най-съществена роля, е инвалидниятъ домъ, при който има едно професионално училище и една ортопедическа работилница. Въ професионалното училище има 5 отдѣла: кошничарски, плетачески и др., където синоветѣ и дъщеритѣ на пострадалитѣ отъ войнитѣ да могатъ да добиятъ една професия.

Разглеждането на въпроса за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ не може да не привлече вниманието на народното представителство. Наистина депутатскитѣ банки сж празни и това не говори добре за насъ.

А. Додовъ (д. ст.): Не по този случай сж празни. Не се знаеше, че ще се разглежда този законопроектъ.

Доядчикъ С. Василевъ (д. ст.): Азъ вѣрвамъ, че този въпросъ представлява интересъ за всички народни представители, безразлично отъ какви политически течения сж. Азъ считамъ, че въпроса за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ не е въпросъ на отдѣлни партии, а на цѣлия Парламентъ и на цѣлия български народъ. Единъ народъ, който съумѣе да жертвува, за да спаси отъ мизерия пострадалитѣ отъ войнитѣ, дава атестатъ за себе си, че е народъ съ бждаще. Азъ вѣрвамъ, че тоя законопроектъ нѣма да срѣщне опозиция, тъй както не срѣщна опозиция и въ комисията, където имаме представители на всички парламентарни групи, които възприеха туй, което е пред ставено сега въ доклада.

Азъ още въ началото казахъ, че държавата е направила това, което е било по нейнитѣ сили, но съществуещото въ тая областъ не е организирано, не е обединено. На мнение съмъ, че държавата можеше и повече да направи. Ако финал

совиятъ министъръ или други нѣкои срѣди ни казватъ, че трѣбва да се икономисватъ паричнитѣ средства, мисля, че по въпроса за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ този мотивъ е безъ значение. Цѣлото гражданство безъ изключение може да намали своитѣ ежедневи разходи; държавата може да намали отпусанитѣ за други цели средства, но що се касае до помощта на пострадалитѣ отъ войнитѣ, тукъ тя трѣбва да бжде щедра. Кой отъ васъ, г-да, не е скърбѣлъ, когато е виждалъ инвалидъ въ мизерно положение да става по професия просякъ? Кой отъ васъ, които присѣтствувате тукъ, не е наблюдавалъ онѣзи печални картини, които ние наблюдаваме, когато инвалидитѣ — едни, които могатъ да се движатъ, въ редоветѣ, а други които не могатъ да се движатъ въ камиони — пъснеха колонитѣ на комунистическитѣ манифестации на 1 май? Трѣбваше ли държавата да изпадне въ това плачевно положение, што най-добритѣ нейни синове да се хвърлятъ въ редоветѣ на елементитѣ на разрушението? Трѣбваше ли държавата, за която тѣзи хора, а също така и тѣхнитѣ семейства, сж дали всичко, което може да има единъ човекъ, да ги остави да мизерствуватъ и да отиватъ до крайностъ, за да търсятъ спасение тамъ, където никога нѣма да го намѣрятъ? Тѣзи хора, въодушевлявани отъ чистъ патриотизъмъ, проявиха героични подвизи; защо въ послѣдствие, въ мирния животъ, тѣ се наредиха въ редоветѣ на онѣзи, които работѣха противъ държавата? Ето една печална картина, изказана само въ нѣколко думи. Излишно е тя да се рисува съ повече фрази, защото ние всички отлично познаваме тази картина и чувствуваме тежка отговорностъ за нея.

Съ настоящия законопроектъ държавата се явява вече по-ефикасно въ помощ на пострадалитѣ отъ войнитѣ. Съ него се иска да се основе единъ фондъ отъ 50 милиона лева, който ще се даде въ разпореждане на отдѣлението или дирекцията, която ще завежда всички малки или голѣми клонове, които се грижатъ за пострадалитѣ отъ войнитѣ. Предвижда се да се дадатъ първоначално отъ бюджета 10 милиона лева, за да може този фондъ да стане 50-милионенъ. Азъ считамъ, че 50 милиона лева не е голѣма сума и ние можемъ да я дадемъ. Освенъ тази сума за образуването на фонда, държавата подъ разни форми внася и други приходи въ фонда за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ. Тукъ азъ въ подробности нѣма да ги изброявамъ. Ще посоча само по-крупнитѣ пера. Тѣ сж: 3% върху данѣка върху общия доходъ и 5% върху данѣка върху дружествата. Тия и други приходи за цѣлѣта пера даватъ споредъ изчисленията на г. министра на войната около 21 милиони лева. Следователно държавата годишно внася отъ приходитѣ си 21 милиони лева. Ние сега ще искаме чрезъ този законопроектъ да внася още 10 милиони лева и по такъвъ начинъ ставатъ около 31 милиони лева годишно. Но и тази сума не е достатъчна.

Държавата споредъ законопроектъ иска да се яви въ помощ на пострадалитѣ отъ войнитѣ и чрезъ други едни способи: било като имъ се дадатъ ниви, било като имъ се помогне съ инвентаръ и т. н. Всяко това азъ ще имамъ възможностъ да ви изложя, когато ще чета законопроектъ членъ по членъ.

Предъ видъ на това, че съмъ предупреденъ какво на второ четене нѣма да има обширни дебати, азъ ще свърша. Преди това, обаче, нека ми бжде позволено да прочета таблицитѣ, за да се види броятъ по категории на инвалидитѣ, на сирацитѣ и на тѣхнитѣ родители, та да има Народното събрание една представа за това.

Ние имаме лични военно инвалидни пенсии на 1 януарий 1925 г., както следва: съ изгубена работоспособностъ 30%, редници или ефрейтори, младши подофицери, стари подофицери, фелдфебели, подпоручици, поручици, капитани, майори, подполковници, полковници, генерали, всичко 5.847; съ изгубена работоспособностъ 40% — 1.954; съ изгубена работоспособностъ 50% — 1.974; съ изгубена работоспособностъ 60% — 665; съ изгубена работоспособностъ 70% — 277; съ изгубена работоспособностъ 80% — 128; съ изгубена работоспособностъ 90% — 86; съ изгубена работоспособностъ 100%, абсолютно негодни за работа — 216; или всичко 13.418.

Броятъ на лицата, получаващи наследствена инвалидна пенсия на 1 януарий 1925 г. е следниятъ: сама вдовица на редникъ или ефрейторъ — 4.374; на младши подофицеръ — 338, на старши подофицеръ — 129; на фелдфебелъ — 75; на подпоручикъ — 91, на поручикъ — 29, на капитанъ — 49; на майоръ — 33; на подполковникъ — 19; на полковникъ — 14 и на генералъ — 2, или всичко 5.153; вдовици съ едно

дете по смятитъ категории — 8.228; вдовици съ 2 деца — 10.639; вдовици съ 3 деца и повече — 15.005.

Следъ туй вече идватъ сирачетата — подразбиратъ се кръгли сирачета: едно сираче на лица отъ поменатитъ категории — 17.283; 2 сирачета — 11.062; 3 сирачета — 9.049; родители — 4.894. Или всичко 81.313 наследствени военнопневлидни пенсии.

Значи на 1 януарий 1925 г. личнитъ и наследственигъ военнопневлидни пенсии сж кръгло 100 хиляди. Пострадалитъ отъ войнитъ, ако смѣгаме и ония, които иматъ изгубена работоспособност до 10% и 20%, сж приблизително около 400 хиляди съ сирацитъ, съ родителитъ и съ вдовицитъ.

И единитъ и другитъ пенсии сж малки, въпреки увеличението, което се направи следъ 9 юний, увеличение върху което вече финансовиятъ министъръ е говорилъ тукъ. За един категорию то бѣше 300%, за други категорию бѣше 200%; за трети категорию бѣше 100% и за четвърти категорию бѣше 50%. Ако ви чета всичко това въ подробности, ще ви отнема може би повече време. Въпреки това увеличение, пенсиятъ на инвалидитъ не сж достатъчни. Самитъ инвалиди по този въпросъ сж правили вече нѣколко постановки. Споредъ моитъ сведения тѣ отчасти ще се задоволятъ, когато прокараме този законопроектъ, защото къмъ пенсиятъ ще имъ се даде и друга помощъ.

Г-да! Преди да завърша, нека си позволя смелостта да се обърна къмъ г. министра на войната и съ една голяма искреностъ да му стисна дѣсницата, защото той разбра нуждитъ на тия нещастници и той е инициаторътъ на законопроекта, който днесъ разглеждаме. Нека пожелаемъ, щото отговорнитъ лица, които ще разрешаватъ този общественъ и държавенъ въпросъ, да намѣрятъ въ себе си достатъчно младостъ, енергия и инициатива, за да доизкаратъ разрешението до край. Азъ не се съмнявамъ, че въ Военното министерство ще се намѣрятъ честни и преданни хора, които ще одухотворятъ настоящия законъ. По такъвъ единъ начинъ ние ще можемъ да подсладимъ горчивитъ дни на пострадалигъ отъ войнитъ. (Ръкоплѣскания отъ говориститъ)

Следъ тия ветжителни думи азъ ще пристѣпя къмъ четенето членъ по членъ на самия законопроектъ. (Чете)

„ЗАКОНЪ

за подпомагане пострадалигъ отъ войнитъ“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Тодоровъ.

Д. Тодоровъ (д. ст.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! И азъ съмъ изненаданъ отъ попадането на този законопроектъ за разглеждане сега въ едно късно време. Азъ също тъй вѣрвахъ, че при второто четене на законопроекта ще се говори по принципъ и по 1 часъ. Щомъ обаче ще се говори по 20 минути по всеки членъ, азъ ще вземамъ думата по отдѣлнитъ членове, за да развия въпроситъ, които смѣтахъ да развия, ако бихъ ималъ възможността да говоря по принципъ.

Г. г. народни представители! Говоримъ за подпомагане пострадалигъ отъ войнитъ. Седемъ години, откакъ сме вече въ миръ. И първиятъ въпросъ, който ни се налага, е: дали не говоримъ твърде късно; дали майката отечество не заговоря твърде късно за ония, които трѣбваше да осинови — за сирацитъ отъ войнитъ, за вдовицитъ, за родители на убититъ и за ония, които дадоха най-ценната жертва предъ олтаря на отечеството, дадоха своята кръвь? Ако си зададемъ този въпросъ, ние съ горчивина трѣбва да признаемъ, че действително твърде късно се заговоря по този въпросъ — следъ единъ периодъ отъ седемъ години. И ако се потърсятъ причинитъ за това дълго отлагане на въпроса, ние ще ги намѣримъ въ две посоки. Първо, всеки пътъ, когато се заговоряше въ миналото за пострадалигъ отъ войнитъ, ние се отплесвахме да говоримъ за виновницитъ на войнитъ. Увлечени въ този страстенъ, горещъ, парливъ споръ, ние забравяхме жертвитъ на войнитъ и въ края на крайщата излизаше, че виновници за войнитъ сж пострадалигъ отъ войнитъ, защото тѣ се лишаваха отъ напълно заслуженитъ грижи. Слава Богу този периодъ на озлобление мина и законопроектътъ, който се внася сега, увѣренъ съмъ, нѣма да възбуди тия извехтели и безпредметни вече спорове. Азъ се надѣвамъ, че той ще ни намѣри единодушни и че всеки отъ насъ ще вложи тукъ своитъ познания и своитъ способности, за

да създадемъ единъ наистина съвършенъ законъ, който да бѣде толкова по-добъръ, колкото е по-закъснѣлъ.

Г. г. народни представители! Ако вземамъ думата по заглавието на законопроекта, това правя не току тѣй. Ние трѣбва да се опитаме за кои пострадали отъ войнитъ става дума. Пострадали отъ войнитъ сж мнозина. Пострадали сж всички най-напредъ морално. Пострадаха душитъ ни, които се обезвѣриха и озвѣриха. Следитъ отъ това страдание ние понасяме и досега. Пострадаха мнозина съ пожертвуване на имотитъ си, съ изгубване на капиталитъ си; пострадаха мнозина тѣй да се каже интелектуално, морално и материално. Войнитъ имаха за последиствие понижението на всичкитъ сили и богатства на нашия народъ. Но не за тия пострадали е думата. Думата е за ония майки, за които поетътъ казва, че никога нѣма да изправятъ наведенитъ си глави, тѣй както върбата никога нѣма да изправи наведенитъ си плачущи клонове; думата е за тѣзи, които никога нѣма да видятъ усмивката на бащата и неговата грижа; думата е за тѣзи, които никога нѣма да намѣрятъ възврътната опората на живота си, които нѣма да дочакатъ синоветъ си изпратени далечъ нѣкъде живи и здрави. Думата е значи за сирацитъ, инвалидитъ, родителитъ на убититъ и вдовицитъ. И думата е не за всички тѣхъ, думата е за тѣзи, които сж оставени озлощени, бедни, нещастни, нуждающи се отъ помощъ, защото държавата и обществото не сж длъжни да подпомагатъ дори и тѣзи, които сж богати и щастливи, защото държавата не е длъжна, а и никой нѣма право нито морално нито юридическо, нито каквото щете, да обръща кръвьта въ пари. Това не може да стане по никои начинъ.

Законопроектътъ, следователно, е предназначенъ да подпомогне, както казахъ преди малко, слабитъ, нещастнитъ и нуждающитъ се отъ помощъ. Отъ това гледище азъ се надѣвамъ; че ще бѣдатъ разглеждани всичкитъ негови постановления.

Г. г. народни представители! Всички ние въ нашето огромно-большинство въ първитъ дни на първата сесия на тая Камара бѣхме единодушни. Министъръ-председателътъ като вехто-заветенъ библейски пророкъ съ рѣдко въодушевение говорѣше за България, говорѣше искрено и тия думи, които въ устата на всекиго другико биха били банални, се изслушваха съ вѣлие и неговитъ предложени, неговитъ искания се посрѣщаха съ една гора отъ ръце отъ най-дѣсно до най-лѣво. Това време мина. Ние поехме единъ стрѣменъ пътъ — стрѣмния пътъ на дълга. Отъ тамъ залочнаха мъжчюнитъ. Може би ние, болшинството, парамичме орѣжия, които нарапаятъ — ние не поискаме да ги носите; може би ние поискаме отъ васъ да оставите въ низинитъ товаритъ отъ миналото, амбициитъ, властолюбие, умразата, напластени презъ дългия партиенъ животъ. Може би това да е тѣй или иначе — азъ не искамъ да споря по него — но въ всеки случай по стрѣмния пътъ на дълга, който ние поехме, ние написаме не единъ законъ за защита на държавата, а много закони за защита на държавата. И историята, когато си отидемъ, ще ще остави за насъ единъ споменъ, че ние сме създали единъ сборникъ отъ закони за защита на държавата. На една отъ страницитъ ще бѣде полицейскиятъ законъ за защита на държавата. Отъ него азъ не се отказвамъ; шестъ пъти съмъ го гласувалъ и седмия пътъ гласувахъ, когато се изключиха отъ Камарата комуниститъ депутати. Но наредъ съ този полицейски законъ за защита на държавата, между законитъ за защита на държавата, ще има и единъ за настаняване безработнитъ на работа, ще има единъ законъ за застраховка на хората, ще има единъ законъ за застраховка на добитъка, ще има редица закони, съ които се облекчава данъчното бреме. На една чиста и свѣтла страница наредъ съ закона за благотворителността ще бѣде и закона за пострадалигъ отъ войнитъ. На лично мѣсто съ най-хубави букви ще бѣде записано името на неговия авторъ — министра на войната, г. генералъ Вълковъ, ще бѣде записано името и на правителството, което го е внесло, и на Парламента, който го е гласувалъ. И азъ се надѣвамъ, че ако нѣкои отъ насъ не бѣдатъ вече никога депутати, ако не влѣзатъ никога въ тая свещенна ограда, ще иматъ право да кажатъ съ гордостъ на тия, които идватъ следъ тѣхъ: когато се приемаше този законъ и азъ бѣхъ въ Народното събрание. (Ръкоплѣскания отъ говориститъ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинството, Събрането приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„I. Общи положения“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ подзаглавието, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 1. За полагагане грижи по материалното и морално покровителствуване на пострадалитѣ отъ войнитѣ (инвалиди, вдовици, сираци и родители на загиналитѣ) се учредява „Отдѣление за подпомагане на пострадалитѣ отъ войнитѣ“ при Министерството на войната, съ началникъ и нужния персоналъ по специаленъ щатъ“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 1, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 2. Грижитѣ за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ сж въ зависимостъ отъ тѣхнитѣ нужди и отъ тѣхното физическо, морално и материално състояние“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Чл. 3. Подпомагането или издържането на пострадалитѣ отъ войнитѣ се състои въ следното: ..

I. За инвалидитѣ.

- а) Възстановяване дееспособността имъ къмъ преднишнитѣ занятия;
- б) Приучаването имъ къмъ нови занятия, подходящи на тѣхното здравословно състояние и интелектъ;
- в) Снабдяване нуждаещитѣ се съ земи, уреди, машини и други средства, които сж необходими за занятieto имъ;
- г) Наставяване на работа тѣзи, които не могатъ да си обзаведатъ самостоятелни стопанства или работилници, или нѣматъ доходна професия;
- д) Безплатно амбулаторно, болнично или санаториално лѣчение и безплатно отпущане необходимитѣ медикаменти отъ държавнитѣ, окръжнитѣ и общинскитѣ болнични заведения и аптеки, както на самитѣ инвалиди, така и на семействата имъ;
- е) безплатно набавяне необходимитѣ ортопедически апарати и други лѣчебни уреди и безплатното имъ поправяне, както и безмитното имъ внасяне отъ странство;
- ж) Наставяване въ приюти;
- з) Безплатно учение на инвалидитѣ и децата имъ въ всички държавни и субсидирани отъ държавата, окръга или общината, сръдни учебни и висши технически заведения;
- и) Отпущане облекло и храна на находящитѣ се въ инвалиднитѣ домове;
- к) Безплатно пътуване по държавнитѣ желѣзници и параходи, както на инвалидитѣ, така и на придружителитѣ имъ, ако първитѣ сж неспособни да пътуватъ сами, — когато отиватъ на лѣкуване въ държавни болници, санаториуми, бани и въ инвалидния домъ, а сжщо и за периодическо освидетелствуване предъ инвалидитѣ комисии;
- л) Безплатно къпане и лѣкуване въ държавнитѣ минерални бани или въ държавнитѣ хидро-електро-механотерапевтически заведения.

II За сирацитѣ.

- а) Отглеждане, възпитание и образование до пълнолѣтие по възможностъ въ пансиони;
- б) Подготовка, съобразно тѣхнитѣ индивидуални способности и наклонности, за полезенъ, производителенъ самостоятеленъ животъ;
- в) Подпомагане нуждаещитѣ се бедни сираци да си набавятъ необходимото имъ: земя, уреди, добитъкъ, инструменти, средства и други за първоначално обзавеждане, съобразно специалността, за която сж подготвени, при стѣпването имъ въ свободенъ животъ;

г) Отпущане ежегодно облекло, учебници, училищни потрѣби и храна на находящитѣ се въ пансионитѣ, или стипендии за ония, които сж вънъ отъ пансионитѣ, за получаване предимно професионално образование и изучаване занаяти, съгласно особенъ правилникъ;

д) Безплатно амбулаторно и болнично лѣчение и безплатно отпущане медикаменти;

е) Освобождаване отъ училищни такси въ учебнитѣ заведения, изброени въ пунктъ I буква з отъ настоящия законъ;

ж) Безплатно пътуване по желѣзницитѣ за лѣкуване на настаниитѣ въ пансиони или беднитѣ за лѣкуване въ държавнитѣ бани и болници, или за постѣвяване въ учебни заведения;

з) Отпущане на особено даровититѣ сираци стипендии чрезъ конкурсъ и по особенъ правилникъ за следване въ сръдни и висши училища.

III. За вдовицитѣ и родителитѣ.

а) Наставяване на подходяща работа нуждаещитѣ се отъ такава;

б) Безплатно амбулаторно и болнично лѣкуване и отпущане медикаменти;

в) Пълно издържане на беднитѣ немощни, недѣлнни и неспособни за работа въ инвалидни домове и приюти;

г) безплатно пътуване на бѣднитѣ по б. д. желѣзници за лѣкуване въ държавнитѣ болници“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Г. г. народни представители! Ще направя нѣколко предложения, които ще моля да бѣдатъ приети отъ Народното представителство, за да се облекчи още повече положението на инвалидитѣ и тѣхнитѣ близки.

Първо, по чл. 3, буква и, за инвалидитѣ, бихъ желалъ да се приеме онова, което бѣше въ първоначалния проектъ внесенъ отъ г. министра на войната, споредъ което на всички инвалиди се разрешава да пътуватъ по българскитѣ държавни желѣзници съ 50% отстъпка. Такова е искането въ дветѣ изложения, които сж предъ мене, подадени отъ Общия съюзъ на инвалидитѣ, вдовицитѣ и сирацитѣ на убититѣ въ войнитѣ българи. Споредъ едното изложение, тѣ искатъ да пътуватъ съ 50% намаление по българскитѣ държавни желѣзници въ всички случаи, не само когато отиватъ на лѣкуване и въ учебни заведения инвалидитѣ, които иматъ 30 и повече проценти изгубена работоспособностъ. А споредъ другото изложение, което днесъ се връчи на г. г. народнитѣ представители, тѣ искатъ следното допълнение къмъ буква и отъ чл. 3 „а въ всички останали случаи съ 50% намаление, като правоимеюцитѣ се посочватъ отъ Общия съюзъ на инвалидитѣ“. Касае се тукъ да се даде едно облекчение на инвалидитѣ, които споредъ моитѣ сведения не сж повече отъ 12 хиляди души. Ако ние гласувахме въ Народното събрание единъ законъ, споредъ който всички учители, които сж на брой 21—22 хиляди души, пътуватъ съ 75% намаление по българскитѣ държавни желѣзници, азъ мисля, че народното представителство нѣма да направи никаква грѣшка, ако се повърне къмъ първоначалното положение въ законопроекта, представенъ отъ г. министра на войната, и приеме туй искане на Общия съюзъ на инвалидитѣ.

Втората ми бележка се отнася къмъ пунктъ д на отдѣлъ II — за сирацитѣ. Имайки предъ видъ, че въ буква д не е дадено право на сирацитѣ за безплатно санаториално лѣкуване, ще следва тукъ да се прибави къмъ буква д „и санаториално“ следъ „болнично“. Тѣй както е този пунктъ, ние поставяме сирацитѣ, които нѣматъ родители, въ положо положение, отколкото сж семействата на самитѣ инвалиди. Защото по пунктъ д отъ дѣлъ I, който се отнася до инвалидитѣ, ние даваме право на децата, на семействата на всички инвалиди да се ползватъ отъ безплатно санаториално лѣчение, а на сирацитѣ, които сж останали безъ бащи и безъ майки, не се дава право да се ползватъ безплатно отъ такава лѣчение.

И затуй азъ бихъ молилъ къмъ буква д на отдѣлъ II да се прибави: „и санаториално“.

Думата „санаториуми“ да се прибави следъ думитѣ „държавнитѣ болници“ въ буква ж и да стане така: „Безплатно пътуване по желѣзницитѣ за лѣкуване на настаниитѣ въ пансиони или беднитѣ за лѣкуване въ държавни бани, санаториуми и болници“ и т. н.

И въ отдѣлъ III, буква б, относно вдовицитѣ и родителитѣ, трѣбва да се прибави сжщо „и санаториално“ и да стане така: „Безплатно амбулагорно, болнично и санаториално лѣкуване и отпуцане на медикаменти“.

Отъ друга страна, къмъ буква г на отдѣлъ III да се прибави за еднаквостъ „бани и санаториуми“ и да стане така: „Безплатно пктуване на беднитѣ по българскитѣ държавни желѣзници за лѣкуване въ държавни болници, бани и санаториуми“.

Така само ще се съгласуватъ отдѣлнитѣ постановления въ законопроекта и ще се създаде едно положение еднакво за онѣзи, които следва да бждатъ поставени при еднакви, равни условия.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Мирски! Какво предлагате Вие?

Х. Мирски (д): Азъ предлагамъ въ отдѣлъ I, който се касае за инвалидитѣ, буква н, да се каже въ края: „а за останалитѣ — съ 50% намаление“, както бѣше въ първоначалния проектъ на г. министра на войната.

В. Молловъ (д. сг): Не трѣбва да се каже така, а трѣбва да се каже: „споредъ специалния законъ за безплатнитѣ и съ намалени цени превози по българскитѣ държавни желѣзници“.

Х. Мирски (д): Вѣрно е, че въ този законопроектъ, който се внесе отъ г. министра на желѣзницитѣ, сжществува единъ такетъ, споредъ който всичко това, което днесъ ще гласуваме, ще падне само по себе си, защото тамъ сжществува единъ членъ, въ който се казва дословно така: „Въ никакви други специални закони не може да се урежда тази материя“. Но понеже сега тукъ се гласува единъ законопроектъ и не се знае кога ще се приеме и дали ще се приеме другиятъ законопроектъ ще трѣбва да легнатъ въ законопроекта, който сега гласуваме, тѣзи положения, които уреждатъ тая материя, докогато другиятъ законопроектъ не стане законъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Коста Николовъ.

К. Николовъ (д. сг): Г. г. народни представители! Законътъ за безплатнитѣ и съ намалени цени превози по българскитѣ държавни желѣзници е приетъ на първо четене; сега се разглежда отъ комисията и тѣкмо утре предстои на разглеждане отъ комисията въпросътъ за пктуването съ намалени такси. Понеже ние възприехме единъ принципъ, щото материятъ по отдѣлнитѣ ведомства, които засѣгатъ желѣзницитѣ, да не се разрешаватъ съ специални закони за всѣко ведомство, а съ законъ само по ведомството на желѣзницитѣ, ще бжде много справедливо, ако този въпросъ, който сега г. Мирски повдигна, го отложимъ. Нека г. Мирски се яви утре въ комисията и тамъ да направи своето предложение. Може-би то ще бжде прието и съ този специаленъ законъ да бжде уреденъ въпросътъ.

Азъ не възставамъ противъ туй право, което той иска да създадемъ на инвалидитѣ — утре и азъ ще подкрѣпя това предложение — но нека сега да избегнемъ това повторение на едни и сжщи постановления въ различни закони, както сега се иска. Утре, когато приемемъ новиятъ законопроектъ, това постановление на този законопроектъ, който сега гласуваме, ще падне, както и самъ г. Мирски признава това. Затова азъ считамъ, че е излишно да го създаваме сега. Утре нека г. Мирски се яви въ комисията,

да го предложи тамъ и тамъ ще го приемемъ, а следъ нѣкой денъ ще го прокараме и въ Камарата, само че то ще бжде въ единъ специаленъ законъ.

Прочее, азъ бихъ молилъ г. Мирски да се откаже отъ своето предложение.

Х. Мирски (д): Азъ не бихъ повдигналъ този въпросъ, ако не се уреждаше тази материя въ този именно законопроектъ, който сега разглеждаме; понеже той иска да уреди тази материя, азъ затова правя това предложение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Владимиръ Руменовъ.

Д-ръ В. Руменовъ (д. сг): Г. г. народни представители! Предложението, което прави г. Мирски, е отъ особенъ характеръ: касае се за привилегии на пострадалитѣ отъ войнитѣ. Азъ мисля, че въ закона за пострадалитѣ отъ войнитѣ не трѣбва да влиза уреждането на материи, които сж отъ характеръ на привилегии.

Първиятъ законъ за пострадалитѣ отъ войнитѣ се внесе тукъ, въ Камарата, презъ 1921 г. По него сж работили две годѣми комисии, и въ него бѣше подчертано, че той се внася, за да уреди едно учреждение, което ще изучи нуждитѣ на пострадалитѣ и ще се погрижи да ги удовлетвори.

Въпросътъ за привилегиятъ е единъ особенъ въпросъ и, мене ми се струва, той противоречи на основната мисль, която бѣше прокарана въ закона за пострадалитѣ отъ войнитѣ. Както първиятъ законъ за пострадалитѣ отъ войнитѣ, така и настоящиятъ — поне така азъ ги разбирамъ — имаха главната задача да подпомогнатъ пострадалитѣ отъ войнитѣ, въ смисль да станатъ тѣ самостоятелни и работоспособни членове на обществото, а не чрезъ законодателството да се приучатъ само на привилегии. Въ много европейски законодателства сжществуваатъ закони, съ които сж се старали да ограничатъ порочитѣ, които сж създадени благодарение на даденитѣ привилегии на инвалидитѣ.

Така че азъ мисля, че този въпросъ — за разширение привилегиятъ на инвалидитѣ — не трѣбва да влиза въ този законъ, а трѣбва да бжде уреденъ въ отдѣленъ законъ. Бюрото, което се предвижда, ще изучава отъ какво иматъ нужда инвалидитѣ и какво собствено трѣбва да се направи за облекчение на тѣхното положение. Азъ мисля, че ако е въпросъ за привилегии, може да се явятъ и други, и трети предложения, съ които само ще усложнимъ работата си. Нека всички онѣзи предложения, съ които се иска да се създадатъ известни привилегии за пострадалитѣ отъ войнитѣ, да не се приематъ и да не се примѣсватъ въ този законъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Понеже часътъ е 20, утре ще продължимъ разискванията по този чл. 3. Други нѣма записани.

Д. Тодоровъ (д. сг) Азъ съмъ искалъ думата.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Тодоровъ! Ще имате утре думата.

За утрешното заседание остава сжщия дневенъ редъ.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч. 5 м.)

Подпредседателъ: **Д-ръ Б. ВАЗОВЪ**

Секретаръ: **А. СТАЛИЙСКИ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители Генко Митовъ, Тодоръ Димитровъ, Христо Баралиевъ, Петъръ Стефановъ, Георги Косовски, Николай Савовъ, д-ръ Кънчо Милановъ, Димитъръ Митовъ, Михаилъ Донсузовъ, Атанасъ Минковъ, Илия Георговъ, Стойко Димитровъ, Цочо Братановъ, Димитъръ Мангърговъ, Георги Дончевъ, Адамъ Нейчевъ, Парашкевъ Димитровъ и Йорданъ Ангеловъ	1451	родителитѣ на убититѣ отъ войнитѣ въ България, на 7, 8 и 9 септемврий 1924 г. и пр. (Съобщение)	1451
Клетва . Подвеждане подъ клетва народнитѣ представители: Иванъ Илиевъ Стойчевъ, Ганчо Велевъ Пѣевъ и Петко Караивановъ	1451	3. За отпускане безплатно 15 тона I качество каменни въглища отъ държавната мина „Бобовъ долъ“ на Българското дружество „Червенъ кръстъ“ — за нуждитѣ на питателния пунктъ за бѣжанцитѣ при гарата „Генералъ Тодоровъ“ (Съобщение)	1451
Съобщение отъ председателството, че на 6 априль н. г. е починалъ народниятъ представител Стефанъ Христовъ Чакърговъ и почитане паметта му	1451	4. За отпускане безплатно отъ държавната мина „Перникъ“ два вагона въглища за отопление на бѣжанцитѣ отъ гръцка Македония, настанени на лагера при гара Свиленградъ (Съобщение)	1451
Предложения:		Законопроекти:	
1. За отпускане еднократна държавна помощ на родителитѣ на убития подпоручикъ отъ I софийска дружина Ковачевъ Петъръ Лазаровъ въ размѣръ на 80.000 л. (Предложение на народния представител Т. Кожухаровъ) (Съобщение)	1451	1. За измѣнение и допълнение на закона за общинския налогъ (Съобщение)	1451
2. За одобрение зачисляването на безплатна храна къмъ частитѣ на софийския гарнизонъ пристигналитѣ 150 души делегати на конгреса на общия съюзъ на инвалидитѣ, вдовицитѣ, сирацитѣ и		2. За измѣнение на чл. 2 отъ закона за сключване общински заеми за училищни сгради отъ 11 априль 1921 г. (Съобщение)	1451
		3. За разрешаване кредити за м. априль отъ финансовата 1925/1926 г. (Трето четене)	1451
		4. За бюджета на държавата за финансовата 1925/1926 г. (Първо четене — продължение разискванията)	1451
		5. За подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ (второ четене — докладване и разискване)	1466
		Дневанъ редъ за следующето заседание	1470

